

የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ።

ምዕራፍ ፡ ፲፱ ።

ደጃች ፡ በዝብዝ ፡ ካሳ ፡ ዮሐንስ ፡ ተብለው ፡ እንደ ፡ ነገሡ ፤— ስለ ፡ ራስ ፡ አዳ
ልና ፡ ስለ ፡ ራስ ፡ ደስታ ።

ደጃች ፡ በዝብዝ ፡ ካሳ ፡ ሐምሌ ፡ ፳ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፷፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ዐፄ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስን ፡ ወግተው ፡ ድል ፡ ካደረጉ ፡ በኋላ ፡ ስለ ፡ ደስታቸው ፡ ለእግዚአብሔር ፡ ምስጋና ፡ አቅርበው ፡ ወዲያው ፡ በ፪ኛው ፡ ቀን ፡ ሐምሌ ፡ ፯ ፡ ቀን ፡ የዐድዋ ፡ ሥላሴን ፡ በዓል ፡ አከበሩ ። ቤተ ፡ ክርስቲያኑንም ፡ ቀደም ፡ ብለው ፡ አሳንጸውት ፡ ነበርና ፡ ቅዳሴ ፡ ቤቱ ፡ በዚህ ፡ ቀን ፡ ተደረገ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ለበዓለ ፡ ንግሥ ፡ የሚያስፈልገውን ፡ ሲያደራጁ ፡ ቈይተው ፡ ባ፲፰፻፷፬ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ጥር ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ አክሱም ፡ ጽዮን ፡ እንደ ፡ ደንቡ ፡ ሥርዐተ ፡ ንግሥ ፡ ተደርጎ ፡ «ዮሐንስ ፡ ፬ኛ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዘኢትዮጵያ» ፡ ተብለው ፡ በእቡነ ፡ አትናቴዎስ ፡ እጅ ፡ ተቀብተው ፡ በመላዋ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ነገሡ ።

በነገሡ ፡ ጊዜ ፡ በሸዋና ፡ በላስታ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ የራያና ፡ ያዘቦ ፡ ጋላ ፡ ባጠገቡ ፡ ከሚገኘው ፡ ከክርስቲያን ፡ ሕዝብ ፡ ጋራ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ ያንድ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ልጆች ፡ ቢሆኑ ፡ የሃይማኖትና ፡ የነገድ ፡ ልዩነት ፡ እያደረጉ ፡ ስለሚዛረፉ ፡ ባገር ፡ ውስጥ ፡ ሁከት ፡ ሆኖ ፡ ነበረ ። ይህንኑ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ሰምተው ፡ ወደ ፡ ራያና ፡ አዘቦ ፡ አገር ፡ ሄደው ፡ አጥፊዎቹን ፡ ቀጥተው ፡ አገሩን ፡ ካረጋጉ ፡ በኋላ ፡ ወዳገራቸው ፡ ተመለሱ ።

ቀጥሎ ፡ የጉጃሙ ፡ ራስ ፡ አዳል ፡ ተሰማ ፡ የሚቹን ፡ የዐፄ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስን ፡ እኅት ፡ ወይዘሮ ፡ ላቀችን ፡ አግብተው ፡ አማች ፡ ከመሆናቸው ፡ በቀር ፡ ከዐፄ ፡ ተክለ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ጋራ ፡ ልዩ ፡ ፍቅር ፡ ነበራቸውና ፡ አማቴን ፡ አሳውረው ፡ ከሞት ፡ ላደረሷቸው ፡ ለዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ አልገዛም ፡ ብለው ፡ ለመሸፈት ፡ አስበው ፡ ነበር ። ግን ፡ ንጉሡ ፡ ወደ ፡ ጉጃም ፡ ከነሠራዊታቸው ፡ በሄዱ ፡ ጊዜ ፡ ከግርማቸውና ፡ ከጦር ፡ ሠራዊታቸው ፡ ብዛት ፡ የተነሣ ፡ ራስ ፡ አዳል ፡ ወታደራቸውን ፡ ይዘው ፡ ለመግጠም ፡ ስለ ፡ ፈሩ ፡ ሸሽተው ፡ ወደ ፡ በረሃ ፡ ገቡ ።

(፻፪)

— ዐፄ ፡ ዮሐንስ —

ንጉሡም ፡ የገጠማምን ፡ ግዛት ፡ ለቀድሞው ፡ ገዢ ፡ ለደጃች ፡ ደስታ ፡ ራስ ፡ ብለው ፡ ሰጥተው ፡ ወደ ፡ መቀሌ ፡ ተመለሱ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ራስ ፡ አዳል ፡ የንጉሡ ፡ መራቅ ፡ ተመችቷቸው ፡ ሰው ፡ አሳብረው ፡ ራስ ፡ ደስታን ፡ በጦርነት ፡ ገጥመው ፡ ገደሏቸው ። ራስ ፡ አዳልም ፡ ይህን ፡ ካደረጉ ፡ በኋላ ፡ ገጠማም ፡ ጥንትም ፡ ያባቱ ፡ ግዛት ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ምሕረት ፡ አድርገው ፡ ይመልሱልኝና ፡ እኔም ፡ እንደ ፡ ደንቡ ፡ እየገበርሁ ፡ ልገዛልም ፡ ብለው ፡ ወደ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ደብዳቤና ፡ መላክተኛ ፡ ላኩ ። ንጉሡ ፡ ግን ፡ የሾምሁትን ፡ ከገደልህ ፡ ደሙን ፡ ሳልበቀልላት ፡ ብትገብርልኝም ፡ ለመታረቅ ፡ አልችልም ፡ ብለው ፡ ሊወጓቸው ፡ አስበው ፡ ነበር ። ዳሩ ፡ ግን ፡ በሰሜን ፡ በኩል ፡ ግብጾች ፡ አሥመራንና ፡ የትግራን ፡ ግዛት ፡ ለመያዝ ፡ የሚያስፈራሩበት ፡ ጊዜ ፡ በመሆኑና ፡ መኳንንቶቻቸውም ፡ እገብራለሁ ፡ ካለ ፡ ቢምሩት ፡ ይሻላል ፡ ብለው ፡ ምክር ፡ ስላቀረቡላቸው ፡ ከልብም ፡ ቢሆን ፡ ከአፍ ፡ እገብራለሁ ፡ ብለው ፡ ዕርቅ ፡ ለጠየቋቸው ፡ ለራስ ፡ አዳል ፡ የገጠማምን ፡ ግዛት ፡ መልሰው ፡ ሰጧቸው ።

ምዕራፍ ፡ ፳ ።

የግብጽ ፡ መንግሥት ፡ አገር ፡ ለመያዝ ፡ እንዳሰበ ፡— የወርኔር ፡ ሙንዚንጀር ፡ ሞት ፡— መዝሙሪያ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ከግብጾች ፡ ጋራ ፡ እንደ ፡ ተዋጉ ።

የግብጽ ፡ መንግሥት ፡ የጥንቱን ፡ ገናናነት ፡ መልሶ ፡ ለማቋቋም ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያም ፡ ለመግባት ፡ ሲያስብ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ የዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ የገይሉኝነትና ፡ የገጠማንነት ፡ ስም ፡ አግዶ ፡ ይዞት ፡ ነበር ። ከዚያም ፡ ወዲህ ፡ ምንም ፡ እንኳ ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ገጠማንነት ፡ ከዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ያነሰ ፡ ባይሆን ፡ የግብጽ ፡ መንግሥት ፡ የግድ ፡ ግዛቱን ፡ የሚያሰፋበት ፡ ጊዜ ፡ በመድረሱ ፡ ይልቁንም ፡ በዚያ ፡ ሰዓት ፡ የነገሠው ፡ ኢስማኤል ፡ የሚባለው ፡ የግብጽ ፡ ንጉሥ ፡ በሜዲቴራንያ ፡ አጠገብ ፡ ከሚገኘው ፡ ከራሱ ፡ ግዛት ፡ ከግብጽ ፡ አንሥቶ ፡ ከሱዳን ፡ ጋራ ፡ ኢትዮጵያንም ፡ ጨምሮ ፡ ግዛቱን ፡ እስከ ፡ ህንድ ፡ ወቅያኖስ ፡ ለማድረስ ፡ ያስብ ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ምክንያት ፡ በቱርክ ፡ መንግሥት ፡ እየተገዛ ፡ አስቀድሞ ፡ ወታደር ፡ እየላከ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ሰሜን ፡ የሚገኘውን ፡ ከረንን ፡ በምሥራቅ ፡ ያለውን ፡ በርበራንና ፡ ዘይላን ፡ ሐረርንም ፡ ጭምር ፡

ይዞ ፡ ሲኖር ፡ ቀጥሎም ፡ ሄዱ ፡ ከታጁራ ፡ (ከጅቡቲ) ፡ ጀኛው ፡ ከምጥዋ ፡ ተነሥቶ ፡ የኢትዮጵያን ፡ የሰሜን ፡ ግዛት ፡ የሚይዝ ፡ ከሁለት ፡ የተከፈለ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ አዘጋጀ ።

ከታጁራ ፡ ለሚመጣው ፡ የጦር ፡ ጠቅላይ ፡ አዛዥ ፡ ወርኔር ፡ ሙንዚንጀር ፡ ፓሻ ፡ የሚባለው ፡ የስዊስ ፡ አገር ፡ ተወላጅ ፡ ተሾመ ። እሱም ፡ በካይሮና ፡ በእስክንድርያ ፡ የግብጾችን ፡ ልማድ ፡ ይዞ ፡ ካደገ ፡ ወዲህ ፡ ወዲያው ፡ ለግብጽ ፡ መንግሥት ፡ አገልግሎት ፡ ወደ ፡ ምጥዋ ፡ መጥቶ ፡ ከምጥዋ ፡ ወደ ፡ ከረን ፡ ከከረን ፡ ወደ ፡ በርበራ ፡ እየተመለሰ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሰሜን ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ በመመርመሩ ፡ የትግራንንም ፡ ቋንቋ ፡ ለማወቅ ፡ ቻለ ፡ በሱዳንም ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ጠቅላይ ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡ ነበር ።

የእንግሊዝም ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ በጄኔራል ፡ ናፒየር ፡ አዝማችነት ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስን ፡ ለመውጋት ፡ በመጣ ፡ ጊዜ ፡ መንገድ ፡ በመምራትና ፡ በማስተርጎም ፡ ደኅና ፡ አድርጎ ፡ ረድቶ ፡ ነበር ፡ ይባላል ። ስለዚህ ፡ ሙንዚንጀር ፡ የግብጽን ፡ ወታደር ፡ ይዞ ፡ ከታጁራ ፡ ተነሥቶ ፡ የአውሳን ፡ በረሐ ፡ ሲጓዝ ፡ ውሎ ፡ እመሐመድ ፡ አንፋሪ ፡ ግዛት ፡ በተለይ ፡ አሰል ፡ እሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ሲደርስ ፡ ስለ ፡ መሸበት ፡ በዚያው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ሌሊቱን ፡ ደንከሊዎች ፡ አግኝተው ፡ ከበቧቸው ፡ ከርሱም ፡ ጋራ ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የከዳት ፡ አለቃ ፡ ብሩና ፡ ገብረ ፡ ሥላሴ ፡ ንጉሤ ፡ የሚባሉ ፡ አብረው ፡ ነበሩ ። ወታደሮቹም ፡ በበረሐ ፡ መንገድ ፡ ሲሄዱ ፡ ውለው ፡ ስለ ፡ ደከሙ ፡ የከበደ ፡ እንቅልፍ ፡ ተጭኗቸው ፡ ነበርና ፡ ምንም ፡ ላይሰሙ ፡ ሙንዚንጀር ፡ ፓሻ ፡ ከነሚስቱ ፡ ወደተኛበት ፡ ስፍራ ፡ ደንከሊዎቹ ፡ (ጥልጣሎቹ) ፡ ደረሱ ።

ሙንዚንጀርም ፡ ከእንቅልፍ ፡ ነቅቶ ፡ ሦስቱን ፡ ደንከሊዎች ፡ በጠመንገዥ ፡ ከመካከላቸው ፡ እንደ ፡ ገደለ ፡ ወዲያው ፡ እነሱም ፡ በጦርና ፡ በጩቤ ፡ ወግተው ፡ ገደሉት ። ወታደሮቹም ፡ ከእንቅልፍቸው ፡ ነቅተው ፡ እየተደናበሩ ፡ ሲሸሹ ፡ ደንከሊዎቹ ፡ እየተከታተሉ ፡ ፈጁዋቸው ።

እንደዚህም ፡ በሰሜን ፡ በኩል ፡ ትግራን ፡ ለመያዝ ፡ አራኬል ፡ ቤይ ፡ በሚባለው ፡ አርመናዊና ፡ ኮሎኔል ፡ አራን ፡ ድሩፕ ፡ በሚባለው ፡ በተቀጠረ ፡ በዳንማርክ ፡ ተወላጅ ፡ አዝማችነት ፡ ሁለት ፡ ሺሕ ፡ ሁለት ፡ መቶ ፡ የሚሆን ፡ መድፍና ፡ ጥሩ ፡ ጥሩ ፡ መሣሪያ ፡ የያዘ ፡ የግብጽ ፡ ሠራዊት ፡ ባሥመራ ፡ በኩል ፡ መጣ ። ቀጥሎ ፡ ኩዶ ፡ ፈላሲን ፡ አልፎ ፡ ዐዲ ፡ ቀይሕ ፡ ደረሰ ። በዐዲ ፡ ቀይሕም ፡ ያንድ ፡ ክፍል ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ትቶ ፡ ሙንዚንጀር ፡ በደንከሊዎች ፡ በተገደለበት ፡ ቀን ፡ ወደ ፡ ጉንደት ፡ ተጠጋ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዐዜ ፡ የሐንስ ፡ የጦር ፡ ሠራዊታቸውን ፡ አስከትለው ፡ ወደ መረብ ፡ ሄዱ ። ቀጥለው ፡ ስመ ፡ ጥሩውን ፡ የጦር ፡ አገጣጥቻቸውን ፡ ራስ ፡ አሉ ። ላን ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ልከው ፡ እሳቸው ፡ ጉንዳጉንዲ ፡ ከሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ሆነው ፡ ራስ ፡ አሉ ። ከምዕራብ ፡ ንጉሠ ፡ ከምሥራቅ ፡ በኩል ፡ የግብጽን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ከበቡት ። ወዲያው ፡ ጥቂት ፡ እንደ ፡ ቁዩ ፡ ባ፲፰፻፳፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ውጊያው ፡ ተገምሮ ፡ ከጧቱ ፡ ከሦስት ፡ ሰዓት ፡ ገምሮ ፡ እስከ ፡ ዘጠኝ ፡ ሰዓት ፡ ስለ ፡ ቁዩ ፡ ግብጻች ፡ መሸሻ ፡ ስፍራ ፡ አልነበራቸውና ፡ እጃችንን ፡ ሰጥተን ፡ ከምንግረክ ፡ መሞት ፡ ይሻለናል ፡ እያሉ ፡ በጥብቅ ፡ ይዋጉ ፡ ገምሮ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ከነሱ ፡ በበለጠ ፡ ገግንነት ፡ ስለ ፡ ወንቸው ፡ ወደ ፡ ማታ ፡ ድል ፡ አደረጓቸው ። የግብጽም ፡ ጦር ፡ ገሚሱ ፡ እጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ሞቶ ፡ ገሚሱም ፡ ተማረከ ። የቀረውም ፡ እየሸሸ ፡ ወደ ፡ ምጥዋ ፡ ገባ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፩ ።

ዐዜ ፡ የሐንስ ፡ በግብጻች ፡ ላይ ፡ ሁለተኛ ፡ ያገኙት ፡ ድል ።

በመገመሪያ ፡ የተላከው ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ድል ፡ መሆን ፡ በግብጽ ፡ በተሰማ ፡ ጊዜ ፡ ታላቅ ፡ ድንጋጤ ፡ ሆኖ ፡ ባራቱ ፡ የአፍሪካ ፡ ማዕዘን ፡ የሚነገረው ፡ የኢትዮጵያ ፡ ገግንነት ፡ በዚያ ፡ ጊዜም ፡ በግብጽ ፡ አገር ፡ የተረጋገጠ ፡ ሆነ ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ የምስር ፡ ኸደዊ ፡ (ከዲብ) ፡ ኢስማኤል ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ ሌላ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ልኬ ፡ ብድራን ፡ ሳልመልስ ፡ እንደዚሁ ፡ ልተው ፡ አልችልም ፡ ብሎ ፡ እንግዲህ ፡ ቢበቃን ፡ ይሻላል ፡ ብለው ፡ ለመከፋት ፡ አረጋገጠ ፡ ላቸው ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ከቀድሞው ፡ የበለጠ ፡ ብዙ ፡ መድፍና ፡ ልዩ ፡ ልዩ ፡ መሣሪያ ፡ አሰዘ ፡ የካያ ፡ አምስት ፡ ባታዮ ፡ ጦር ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ እንዲዘምት ፡ አደረገ ።

ለዚህም ፡ ጦር ፡ ጠቅላይ ፡ አዛዥ ፡ ከጀርመን ፡ የወታደር ፡ ተማሪ ፡ ቤት ፡ በማጀርነት ፡ የወጣውን ፡ ሙለይ ፡ ሐሰን ፡ ፓሻ ፡ የሚባለውን ፡ የገዛ ፡ ልጁን ፡ ሾመው ። ከርሱም ፡ በቀር ፡ የግብጽ ፡ የጦር ፡ ሹማምቶች ፡ እየተመረጡ ፡ አብረውት ፡ ነበሩ ። ከነዚህም ፡ ሹማምቶች ፡ ውስጥ ፡ ስሙ ፡ በጣም ፡ የታወቀ ፡ ራቲብ ፡ ፓሻ ፡ የሚባለው ፡ ነው ። ባ፲፰፻፳፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በታኅሣሥ ፡ ወር ፡ የግብጽ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ከያለበት ፡ መጥቶ ፡ ምጥዋ ፡ ላይ ፡ ሰፈረ ። ከዚያም ፡

አልፎ ፡ ሰገነይቲ ፡ አጠገብ ፡ በተለይ ፡ ጉራዕ ፡ እሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ ደረሰ ።

ዐዜ ፡ የሐንስም ፡ ይኸንጉ ፡ ስምተው ፡ ከትግሬ ፡ ወታደር ፡ በቀር ፡ ከሽዋም ፡ ከጎጃምም ፡ ብዙ ፡ ጦር ፡ ጨምረው ፡ የኢትዮጵያን ፡ ነፃነት ፡ ለመደምሰስና ፡ ሕዝባችንን ፡ ባሪያ ፡ አድርጎ ፡ ሴቶቻችንንም ፡ ለማርከስ ፡ የሚፈልግ ፡ የእስላም ፡ ጦር ፡ መጥቶብናልና ፡ ወታደር ፡ ብረትኸን ፡ እየያዝኸ ፡ ተነሣ ፡ ቄስና ፡ ደብተራም ፡ በየቤተ ፡ ክርስቲያኑ ፡ ጸሎት ፡ አድርሰ ፡ ብለው ፡ ዐዋጅ ፡ ነግረው ፡ ሰላ ፡ ሺሕ ፡ ደኅና ፡ ደኅና ፡ ብረት ፡ የያዙትን ፡ የጦር ፡ ወታደሮች ፡ ይዘው ፡ ግብጻች ፡ ወደ ፡ መሸጉበት ፡ ስፍራ ፡ በግፍ ፡ የመጡባቸውን ፡ ጠላቶቻቸውን ፡ ለመግጠም ፡ ሄዱ ።

የዐዜ ፡ የሐንስም ፡ መምጣት ፡ በግብጻች ፡ ሰፈር ፡ በተሰማ ፡ ጊዜ ፡ ፍርሃትና ፡ ድንጋጤ ፡ አደረባቸው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ ቁርጠው ፡ ከግብጽ ፡ ድረስ ፡ የመጡበት ፡ ነገር ፡ ስለ ፡ ሆነ ፡ ከመዋጋት ፡ በቀር ፡ ሌላ ፡ የሚያደርጉት ነገር ፡ አልነበረም ። ጦርነቱም ፡ ከመገምገም ፡ በፊት ፡ ምክር ፡ ሲደረግ ፡ ራቲብ ፡ ፓሻ ፡ እዚሁ ፡ እመሸግንበት ፡ ሆነን ፡ ስንከላከል ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ በረኃብ ፡ ምክንያት ፡ ተመልሰው ፡ ይሄዳሉ ፡ ብሎ ፡ መከረ ። የንጉሡ ፡ ልጅ ፡ ማጆር ፡ ሐሰን ፡ ግን ፡ የኢትዮጵያውያን ፡ ጎይል ፡ በመናቅና ፡ ቀድሞ ፡ በወገኖቹ ፡ ላይ ፡ የደረሰባቸውን ፡ ድል ፡ በዕጥፍ ፡ ለመበቀል ፡ አይሆንም ፡ ብሎ ፡ ብዙውን ፡ ሠራዊት ፡ ከምሽጉ ፡ ውጭ ፡ አሰልፎ ፡ ወዲያው ፡ እንዲዋጉ ፡ ትእዛዝ ፡ ሰጠ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ጉራዕ ፡ እሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ላይ ፡ የሁለቱ ፡ ወገን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ጦርነት ፡ ገጥሞ ፡ ቀኑን ፡ ሙሉ ፡ በገግንነት ፡ ሲዋጉ ፡ ከሁለቱም ፡ ወገን ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ወታደር ፡ ሞቶ ፡ ሬሳ ፡ በሬሳ ፡ ተከመረ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ሐሰን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ድል ፡ አድራጊነት ፡ ስለ ፡ ተረዳውና ፡ በዚህም ፡ ላይ ፡ ሽማግሌው ፡ ራቲብ ፡ አስቀድሞ ፡ የመከረው ፡ ትዝ ፡ ብሎት ፡ ወታደሩ ፡ በየምሽጉ ፡ ተመልሶ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ እንዲዋጋ ፡ ትእዛዝ ፡ አደረገ ። ዳሩ ፡ ግን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እግብጻች ፡ ሰልፍ ፡ ውስጥ ፡ ገብተው ፡ በጨበጣ ፡ ይወንቸው ፡ ነበርና ፡ አልተቻለም ። በምሽግም ፡ ቀርተው ፡ የነበሩት ፡ ግብጻች ፡ ወገናችንን ፡ ደርበን ፡ እንመታለን ፡ በማለት ፡ አንድም ፡ ጥይት ፡ ለመተኮስ ፡ አልቻሉም ። በኋላም ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ እየፎከሩ ፡ እስከ ፡ ምሽጉ ፡ ገብተው ፡ ይዋጉ ፡ ገምሮ ።

በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ግብጻች ፡ በፍጹም ፡ ድል ፡ ሆነው ፡ መሣሪያቸውን ፡ እየተው ፡ ሸሸት ፡ ገምሮ ። አገጣጥቻቸውም ፡ ሐሰን ፡ ጥቂት ፡ የተረፉትን ፡ ወታደሮች ፡

ደሮቹን ፡ ይዞ ፡ በፈረስ ፡ ከዚያ ፡ ሸሸቶ ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ ስፍራ ፡ ሄደ ። ያንንም ፡ ስፍራ ፡ ሌሊቱን ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ኢትዮጵያውን ፡ ከበው ፡ ስለ ፡ ወጉት ፡ ወዲያው ከሹማምቶቹ ፡ ጋራ ፡ እጁን ፡ ሰጥቶ ፡ ተማረክ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዐዜ ፡ ዮሐንስ ፡ ልብሰ ፡ መንግሥታቸውን ፡ ለብሰው ፡ ከተቀመጡ ፡ በኋላ ፡ ምርኮኞቹ ፡ በፈታቸው ፡ እየተሰለፉ ፡ ሲያልፉ ፡ ሐሰን ፡ ፓሻን ፡ ባዩ ፡ ጊዜ ፡ ወደዚህ ፡ አቅርበው ፡ ብለው ፡ በሁለት ፡ ክንዳ ፡ ላይ ፡ የመስቀል ፡ ምልክት ፡ አስነቀሱበት ይባላል። በኋላ ፡ ግን ፡ የግብጽ ፡ ንጉሥ ፡ ኢስማኤል ፡ ፓሻ ፡ ወደ ፡ ዐዜ ፡ ዮሐንስ ፡ መላክ ተኛና ፡ ገንዘብ ፡ ልኮ ፡ ከታረቁ ፡ በኋላ ፡ እስረኞቹና ፡ ሐሰን ፡ ተመልሰው ፡ ወደ ፡ ግብጽ ፡ ሄዱ ። ርግጠኛ ፡ ባልሆነ ፡ ባንዳንድ ፡ ታሪክ ፡ ደግሞ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ተጽፎ ፡ ይገኛል ።

« ሐሰን ፡ ድል ፡ መሆኑን ፡ ባወቀ ፡ ጊዜ ፡ ጦርነቱን ፡ አቁሞ ፡ የቦግስንና ፡ የሚንሳን ፡ አገር ፡ ለኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ እለቃለሁና ፡ እንታረቅ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ንጉሡ ፡ ላከ ። ዐዜ ፡ ዮሐንስ ፡ ግን ፡ ያለድርድር ፡ እጅኸን ፡ ካልሰጠኸ ፡ ድል ፡ መሆንኸን ፡ ከተረዳኸ ፡ በኋላ ፡ የለመንከውን ፡ ዕርቅ ፡ አታገኝም ፡ ብለው ፡ መልስ ፡ ላኩበት ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ የሚሄድበትን ፡ በር ፡ ይጠብቁ ፡ ለነበሩት ፡ ለራስ ፡ ባሪያው ፡ የያዘውን ፡ ወርቁንና ፡ ገንዘቡን ፡ በሙሉ ፡ አስረክቦ ፡ ለማምለጥ ፡ ብቻ ፡ አንድ ፡ ጊዜ ፡ በር ፡ ይክፈቱልኝ ፡ ብሎ ፡ ተስማምቶ ፡ ራስ ፡ ባሪያውም ፡ ከክብር ፡ ይልቅ ፡ ገንዘብ ፡ ወዳድ ፡ ኖረው ፡ ወርቁንና ፡ ገንዘቡን ፡ ከተቀበሉ ፡ በኋላ ፡ በሩን ፡ ለቀቁለት ። እሱም ፡ በፈረስ ፡ ሆኖ ፡ ከዚያ ፡ የፈረጠጠ ፡ ሌሊቱን ፡ ሁሉ ፡ ሲጋልብ ፡ አድሮ ፡ በስንት ፡ ድካም ፡ ባ፲፰፻፳፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በመጋቢት ፡ ምጥቆ ፡ ገባ ። ራስ ፡ ባሪያውም ፡ በዚህ ፡ የተነሣ ፡ ተከሰው ፡ ስለ ፡ ተፈረደባቸው ፡ ታሰሩ » ። ይላል ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከማምለጡ ፡ ይልቅ ፡ በመማረኩ ፡ ብዙ ፡ መጻፈፍትና ፡ ሽማግሌዎች ፡ ተስማምተውበታል ።

ዐዜ ፡ ዮሐንስም ፡ የግብጽን ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ሁለት ፡ ጊዜ ፡ በዠግን ነት ፡ እየተዋጉ ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ ስለ ፡ መለሱትና ፡ የዠግንነታቸው ፡ ዝና ፡ በውጭ ፡ አገርም ፡ በኢትዮጵያም ፡ ስለ ፡ ተሰማ ፡ ከጉራዕ ፡ ወደ ፡ ከተማቸው ፡ በተመለሱ ፡ ጊዜ ፡ ካህናቱና ፡ ሕዝቡ ፡ ተሰልፎ ፡ በእልልታና ፡ በታላቅ ፡ ደስታ ፡ ተቀበላቸው ። ወዲያውም ፡ እንዲህ ፡ እየተባለ ፡ ይዘፈንላቸው ፡ ነበር ።

ከላይ ፡ የወረደው ፡ ከጽዮን ፡ መቅደስ ፡ ባባቱ ፡ ሚካኤል ፡ በናቱ ፡ ሥላስ ፡ ዐጨደው ፡ ከመረው ፡ ያን ፡ ያሕሣብ ፡ ገብስ ፡ ወቃው ፡ ደበደበው ፡ ሰጠው ፡ ለነፋስ ፡ ዐሊሙ ፡ ነፍጠኛ ፡ ዐዜ ፡ ዮሐንስ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፪ ።

የንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ የንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ጦርነት ፡ — ንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ ዐዜ ፡ ዮሐንስ ፡ ቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተገናኙ ፡ — የራስ ፡ አርአያና ፡ የወይዘሮ ፡ ዘውዲቱ ፡ ጋብቻ ።

በትግራይና ፡ በሐማሴን ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤልና ፡ ደጃች ፡ ደበበ ፡ ደጃች ፡ ባሕታ ፡ ከዐዜ ፡ ዮሐንስና ፡ ከራስ ፡ አሉላ ፡ እየተቀያየሙ ፡ ወደ ፡ ኢጣሊያ ፡ ወገን ፡ እየሆኑ ፡ (ወደ ፡ ፊት ፡ ተጽፎ ፡ እንደሚገኘው) ፡ አንገዛም ፡ እያሉ ፡ ያውኳቸው ፡ እንደ ፡ ነበረ ፡ እንደዚሁም ፡ በሸዋና ፡ በጎጃም ፡ ያሉት ፡ መሳፍንት ፡ በላያቸው ፡ ላይ ፡ እንዳይነሡባቸው ፡ የሁለቱ ፡ ኅይል ፡ ተመዛዝኖ ፡ ዐዜ ፡ ዮሐንስ ፡ ከዚህ ፡ የኅይል ፡ መመዛዘን ፡ ውስጥ ፡ የበላይነታቸው ፡ ክብር ፡ እንዲገኝ ፡ ይፈልጉ ፡ ነበር ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የምኒልክን ፡ ንጉሥነት ፡ ባ፲፰፻፸፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ መጋቢት ፡ ፲፰ ፡ ቀን ፡ አውቀውላቸው ፡ እንደ ፡ ቁዩ ፡ ወዲያው ፡ ራስ ፡ አዳልንም ፡ እበጌ ምድር ፡ ድረስ ፡ አስጠርተው ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ የጎጃም ፡ ባላባት ፡ ንጉሥ ፡ ተብሎ ፡ የማያውቀውን ፡ ስማቸውን ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ አሰኝተው ፡ ባ፲፰፻፸፻ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጥር ፡ ወር ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ባሉበት ፡ የንጉሥነት ፡ ማዕርግ ፡ ሰጧቸው ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ የሸዋ ፡ ግዛታቸውን ፡ ወደ ፡ ምዕራብ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሲያሰፉ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ከጎጃም ፡ ግዛታቸው ፡ አሸከራቸውን ፡ ራስ ፡ ደረሰን ፡ ከሸዋ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ቀድመው ፡ አገር ፡ እንዲይዙ ፡ ላኳቸው ። ከንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ የተላኩ ፡ ራስ ፡ ጎብና ፡ ነበሩና ፡ ከራስ ፡ ደረሰ ፡ ጋራ ፡ ካባይ ፡ በደቡብ ፡ በኩል ፡ ጎድሩ ፡ ላይ ፡ ተገናኝተው ፡ ግጭት ፡ ዠመሩ ። ስለዚህ ፡ ለራስ ፡ ደረሰ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ለራስ ፡ ጎብና ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ደርሰውላቸው ፡ የሁለቱ ፡ ወገን ፡ ጭፍራ ፡ ባ፲፰፻፸፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ሚያዝያ ፡ ፱ ፡ ቀን ፡ እምባቦ ፡ ላይ ፡ ተጋጥሞ ፡ ሲዋጋ ፡ ወዲያው ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ቁስለው ፡ ተማረኩ ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ ዐዜ ፡ ዮሐንስ ፡ ከነሠራዊታቸው ፡ ቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ድረስ ፡ መጥተው ፡ ምርኮኛውን ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ይዘኸ ፡ እንድትመጣ ፡ ብለው ፡ ለንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡

ደብዳቤ ፡ ላኩባቸው ። ንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ እንደ ፡ ደብዳቤው ፡ ቃል ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ይዘው ፡ ቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ሂደው ፡ በነሐሴ ፡ ፮ ፡ ቀን ፡ ባ፲፱፻፸፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተገናኙ ። ንጉሠ ፡ ነገሥቱም ፡ ያለርሳቸው ፡ ፈቃድ ፡ አገር ፡ በመያዝ ፡ የተነሣ ፡ ጦርነት ፡ በማድረጋቸው ፡ ከወቀሁዋቸው ፡ በኋላ ፡ የወሎን ፡ ግዛት ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ወስደው ፡ እሁለት ፡ ከፍለው ፡ ፩ኛውን ፡ ለልጃቸው ፡ ለራስ ፡ አርአያ ፡ ፪ኛውን ፡ በፊት ፡ መሐመድ ፡ ዐሊ ፡ ሲባሉ ፡ ቁይተው ፡ በኋላ ፡ ሚካኤል ፡ አሰኝተው ፡ ክርስትና ፡ ላስነሡዋቸው ፡ ለራስ ፡ ሚካኤል ፡ ሰጧቸው ።

እንደዚሁም ፡ አገው ፡ ምድርን ፡ ከንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ወስደው ፡ ለራስ ፡ አሉላ ፡ ሰጧቸው ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ የሁለቱ ፡ ንጉሦች ፡ ጎይል ፡ ተመዛዝኖ ፡ እኩል ፡ ይሆናል ፡ ብለው ፡ ሲያስቡ ፡ የንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ የጎይል ፡ ሚዛን ፡ እየደፋ ፡ ይሄድ ፡ ዠመር ። ስለዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ የወሎን ፡ ግዛት ፡ በመሄዱ ፡ ቅር ፡ ብሏቸው ፡ ሳለ ፡ ወዲያው ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ዕርቅና ፡ ሰላም ፡ በሁለቱ ፡ መካከል ፡ እንዲመሠረት ፡ ልጃቸውን ፡ ወይዘሮ ፡ ዘውዲቱን ፡ ለልጃቸው ፡ ለራስ ፡ አርአያ ፡ ሥላሴ ፡ ይድሩላቸው ፡ ዘንድ ፡ ለመኗቸው ።

የዚህም ፡ የጋብቻ ፡ ምክንያት ፡ ምኒልክ ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ የገነኑ ፡ ሆነው ፡ ሳለ ፡ ወንድ ፡ ልጅ ፡ አልነበራቸውምና ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ቀጥለው ፡ በኢትዮጵያ ፡ የንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ዘውድ ፡ ሲጭኑ ፡ የልጃቸውን ፡ የወይዘሮ ፡ ዘውዲቱን ፡ ባል ፡ ራስ ፡ አርአያ ፡ ሥላሴን ፡ ክርሳቸው ፡ ቀጥለው ፡ እንዲያነግሡላቸው ፡ ያሰቡ ፡ ይመስላል ።

የራስ ፡ አርአያና ፡ ወይዘሮ ፡ ዘውዲቱ ፡ ሠርግ ፡ ባ፲፱፻፳፮ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጥቅምት ፡ ፲፫ ፡ ቀን ፡ ተሠርጎ ፡ በዚህ ፡ ጋብቻ ፡ በንጉሠ ፡ ነገሥቱና ፡ በንጉሠ ፡ መካከል ፡ እምነት ፡ ከተመሠረተ ፡ በኋላ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ በኢትዮጵያ ፡ ደቡብና ፡ ምዕራብ ፡ አገር ፡ ግዛታቸውን ፡ ያሰፉ ፡ ዘንድ ፡ ለንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ፈቀዱላቸው ።

ምዕራፍ ፡ ፳፫ ።

ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ግዛታቸውን ፡ እንዳሰፉ ።

ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ከቦሩ ፡ ሜዳ ፡ እንደ ፡ ተመለሱ ፡ ከአባ ፡ ጅፋር ፡ ጋራ ፡ ተላልከው ፡ አባ ፡ ጅፋርም ፡ እንብራለሁ ፡ ብሎ ፡ የንጉሥ ፡ ምኒልክን ፡ ገዢነት ፡ ዐወቀ ። ከዚህም ፡ በኋላ ፡ ደጃች ፡ በሻኽ ፡ አቦዬ ፡ በጅማ ፡ አልፈው ፡ የጉማን ፡ የጌራን ፡ አገር ፡ አቀኑ ። ቀጥለውም ፡ የከፋን ፡ አገር ፡ ሲገዙ ፡ ባላባቱ ፡ ጉጅብ ፡ ሆኖ ፡ ጥቂት ፡ ከተከላከለ ፡ በኋላ ፡ ወዲያው ፡ ገበረ ። ከዚያ ፡ በግቤና ፡ በአዋሽ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ ያዙ ።

ደጃች ፡ ባሻኽ ፡ አቦዬ ፡ ይህን ፡ ከዚህ ፡ በላይ ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ ሲያቀኑ ፡ እንደዚሁ ፡ ራስ ፡ ጎብና ፡ ጨቦና ፡ ወሊሶን ፡ አመያንና ፡ ኖኖን ፡ ሌቃንና ፡ ለቀምትን ፡ ሰዮንና ፡ የወለጋን ፡ አገር ፡ አቀኑ ።

ደግሞ ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስ ፡ ሊሙን ፡ ጃንጂሮን ፡ አስገበሩ ። በመጨረሻም ፡ ዐፄ ፡ ምኒልክ ፡ ራሳቸው ፡ ሂደው ፡ የወላሞን ፡ አገር ፡ ካስገበሩ ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ገና ፡ የከፋ ፡ ባላባት ፡ ሸፍቶ ፡ ነበረና ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስንና ፡ ራስ ፡ ደምሰውን ፡ ልከው ፡ በጦርነት ፡ እንዲገብር ፡ አስገደዱት ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ከራስ ፡ ወልደ ፡ ጊዮርጊስና ፡ ከራስ ፡ ደምሰው ፡ ጋራ ፡ የጅማው ፡ አባ ፡ ጅፋር ፡ አብሮ ፡ እየሄደ ፡ የከፋን ፡ አገር ፡ በማቅናት ፡ በጣም ፡ ረድቷል ። ንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ በእንደዚህ ፡ ያለ ፡ አኳኋን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ግዛት ፡ ከማስፋት ፡ ጋራ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ሕዝብ ፡ ፩ ፡ እንዲሆን ፡ የሸዋን ፡ ሕዝብ ፡ በድል ፡ ወደ ፡ ተያዘው ፡ አገር ፡ እየላኩ ፡ በድል ፡ በተያዘው ፡ አገር ፡ ያሉትን ፡ ወደ ፡ ሸዋ ፡ አምጥተው ፡ በክብር ፡ እያሳደጉ ፡ በነገድ ፡ ተለያይቶ ፡ የነበረውን ፡ አዛመዱት ። በጋብቻም ፡ አብሮ ፡ በመብላትም ፡ በሃይማኖትም ፡ እንድነት ፡ ተዋሕዶ ፡ በፍቅርና ፡ በወንድማማችነት ፡ እየተሳሰበ ፡ ስለ ፡ ሀገሩም ፡ ስለ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ሕይወቱን ፡ እንዲሠዋ ፡ አደረጉት ።

(ሙሶሊኒ ፡ ባ፲፱፻፳፯ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ የሸዋ ፡ ሕዝብ ፡ ይህንን ፡ አገር ፡ በግድ ፡ አስገብሮ ፡ ሕዝቡን ፡ በግፍ ፡ ይገዛዋል ፡ የእኩልነት ፡ መብት ፡ የላቸውም) ፡ ብሎ ፡ ሐሰት ፡ የመላበትን ፡ ክስ ፡ ለዓለም ፡ ማኅበር ፡ አቀረበ ። ይህንንም ፡ ሐሰት ፡ መሆኑን ፡ የሚያስረዳ ፡ ምርኮኞች ፡ ተብለው ፡ ከሚጠ

ፍት፡ ውስጥ ፡ ልጆች ፡ ሆነው ፡ ደጃች ፡ ባልቻንና ፡ ፊታውራሪ ፡ ሀብተ ፡ ጊዮር ጊስን ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ አምጥተው ፡ ካሳደጓቸው ፡ በኋላ ፡ ለታላቅ ፡ ማዕርግ ፡ አበቋቸው ።

በዚህም ፡ ምክንያት ፡ ከዕለታት ፡ አንድ ፡ ቀን ፡ ሁለቱ ፡ መኳንንት ፡ ጉዞ ፡ እየተጓዙ ፡ እተማረኩበት ፡ ስፍራ ፡ በደረሱ ፡ ጊዜ ፡ ደጃች ፡ ባልቻ ፡ ይኸው ልዎ ፡ የተማረክንበት ፡ ብለው ፡ ለፊታውራሪ ፡ ሀብተ ፡ ጊዮርጊስ ፡ አስታወሷቸው ። ፊታውራሪ ፡ ሀብተ ፡ ጊዮርጊስም ፡ ይህ ፡ ስፍራ ፡ የተባረክንበት ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ የተማረክንበት ፡ አይደለም ፡ ብለው ፡ እውነተኛውን ፡ መልስ ፡ ሰጧቸው ፡ ይባላል ።

ምዕራፍ ፡ ፳፩ ።

የአውሮፓ ፡ መንግሥታትና ፡ ኢትዮጵያ ፡ የዐሰብ ፡ በር ።

ላለፉት ፡ መቶ ፡ ዓመታት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጋራ ፡ ጉዳይ ፡ የነበራቸው ፡ የፖርቱጋል ፡ የእስፓንያ ፡ የቱርክና ፡ የግሪክ ፡ መንግሥታት ፡ ነበሩ ። ካንደኛው ፡ መቶ ፡ ዓመት ፡ አንሥቶ ፡ አሁን ፡ እስካለንበት ፡ ድረስ ፡ ግን ፡ ከኢጣሊያ ፡ በቀር ፡ ከጠላትነት ፡ ይልቅ ፡ በወዳጅነት ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ጋራ ፡ ግንኙነት ፡ ያላቸው ፡ መንግሥታት ፡ እንግሊዝ ፡ ፈረንሳይ ፡ መስኮብ ፡ ጀርመን ፡ ናቸው ። እንግሊዝ ፡ በሰሜን ፡ አፍሪካ ፡ በግብጽ ፡ ላይ ፡ ያለውን ፡ የበላይነቱን ፡ ክብር ፡ በመደገፍና ፡ የኢትዮጵያን ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስን ፡ ድል ፡ በማድረግ ፡ የፈረንሳይ ፡ መንግሥት ፡ በመዠሰፍ ፡ ከትግራይ ፡ ገዥ ፡ ከደጃች ፡ ንጉሤ ፡ ጋራ ፡ በመላላትና ፡ በኋላም ፡ ከኢትዮጵያ ፡ የጅቡቲ ፡ ቊርቆ ፡ መሬት ፡ በእጅ ፡ በመሆኑ ፡ የመስኮብ ፡ መንግሥት ፡ እርቶዶክሳዊ ፡ ሃይማኖቱ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ ሃይማኖት ፡ ጋራ ፡ የተያያዘ ፡ በመሆኑ ፡ እነዚህ ፡ እላይ ፡ የተባሉት ፡ መንግሥታት ፡ በልዩ ፡ ልዩ ፡ አኳኋን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ለመግባት ፡ አበክረው ፡ ይደክሙ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ከመስኮብና ፡ ከጀርመን ፡ በስተቀር ፡ ሁለቱ ፡ እላይ ፡ የተባሉት ፡ ጎያላን ፡ መንግሥታት ፡ ከእስያ ፡ ውስጥ ፡ ካላቸው ፡ ግዛት ፡ በስተቀር ፡ በሰሜንና ፡ በደቡብ ፡ በምዕራብ ፡ ያለውን ፡ የአፍሪካን ፡ ግዛት ፡ ገሚሱን ፡ በቅኝነት ፡ ገሚሱን ፡ በጠባቂነት ፡ ስም ፡ ተከፋፍለው ፡ ብዙ ፡ አገር ፡ ይዘው ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ምቹ ፡ ጊዜ ፡ አጋጥሟት ፡ በሰላምና ፡

በወዳጅነት ፡ ለመግባት ፡ ከማሰብ ፡ በስተቀር ፡ እንደ ፡ ኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ በነገሩ ፡ በጣም ፡ አልተጨነቁበትም ፡ ነበር ።

በዚህ ፡ ምክንያት ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ የሚፈልጋቸውን ፡ እስረኞች ፡ ካገኘ ፡ ወዲህ ፡ በመጣበት ፡ መንገድ ፡ ወዳገሩ ፡ ተመለሰ ፡ እንጂ ፡ ለመግዛት ፡ የፈለገ ፡ እንደ ፡ ሆነ ፡ እንዋጋለን ፡ እያሉ ፡ ከሚያስቡት ፡ በዚያ ፡ ጊዜ ፡ ከነበሩት ፡ መሳፍንት ፡ ጋራ ፡ በፍጹም ፡ ጠብ ፡ ሊያበቅል ፡ አልፈለገም ።

የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ግን ፡ በአውሮፓ ፡ ያለውን ፡ የራሱን ፡ ግዛት ፡ ከሰሜን ፡ በኩል ፡ የነምሳ ፡ (የኦትሪኽ) ፡ መንግሥት ፡ እያጠቃ ፡ ብዙ ፡ አገር ፡ ወሰደበት ። መንግሥቱም ፡ ራሱ ፡ እንደ ፡ ዛሬ ፡ አንድ ፡ ሳይሆን ፡ የተከፋፈለ ፡ ነበርና ፡ ይኸንኑ ፡ የተከፋፈለውን ፡ አንድ ፡ ለማድረግና ፡ የነምሳ ፡ መንግሥት ፡ የወሰደውን ፡ ለመመለስ ፡ ብዙ ፡ ደም ፡ ሲፋሰስ ፡ ቁድቶ ፡ ነበርና ፡ ከአፍሪካ ፡ ሰፊ ፡ ግዛት ፡ ሳያገኝ ፡ በመቅረቱ ፡ ከልክ ፡ ያለፈ ፡ ጸጸት ፡ ነበረበት ። ስለዚህ ፡ በካቡር ፡ ጠቅላይ ፡ ሚኒስትርነት ፡ የመጨረሻ ፡ ጊዜ ፡ በመላው ፡ የኢጣሊያ ፡ አሳብና ፡ ጥረት ፡ ኢትዮጵያን ፡ ለመያዝ ፡ ሆነ ፡ ስለዚህ ፡ እንደ ፡ ተለመደ ፡ ወታደር ፡ ከመላኩ ፡ በፊት ፡ አባ ፡ ማስያስንና ፡ ጁሴፔ ፡ ሳፔቶን ፡ ሌሎችንም ፡ በወንጌል ፡ ስብከት ፡ ስም ፡ ወዲያውም ፡ ያገሩን ፡ አኳኋን ፡ የሚመረምሩ ፡ ሚሲዮናውያን ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላከ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ለመግባት ፡ መዠሰፍ ፡ እግሩን ፡ የሚያስቀምጥበት ፡ ስፍራ ፡ ማግኘት ፡ ያስፈልገው ፡ ነበርና ፡ ጁሴፔ ፡ ሳፔቶ ፡ የሚባለው ፡ የላዛሪስት ፡ ሚሲዮናዊ ፡ የዐሰብን ፡ የወደብ ፡ በር ፡ ለመግዛት ፡ ኢብራሂምና ፡ ሐሰን ፡ መሐመድ ፡ ከሚባሉት ፡ ከዐሰብና ፡ ከራሂታ ፡ ሡልጣኖች ፡ ጋራ ፡ ተነጋገረ ። እነዚህም ፡ ሡልጣኖች ፡ በዚች ፡ በሚሸጡለት ፡ ቊርቆ ፡ ቦታ ፡ ገብቶ ፡ ወደፊት ፡ የነሱንና ፡ የብዙ ፡ ኢትዮጵያውያንን ፡ ደም ፡ ማፍሰሱን ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ሊቀበሉት ፡ የቀረበላቸው ፡ ገንዘብ ፡ አእምሯቸውን ፡ ጋርዷቸው ፡ ስለ ፡ ነበረ ፡ ለመሸጥ ፡ ፈቃዳቸው ፡ መሆኑን ፡ ገለጹለት ። ስለዚህ ፡ ሚሲዮናዊው ፡ ከዐሰብ ፡ ተነሥቶ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ የኢጣሊያ ፡ ከተማ ፡ ወደ ፡ ነበረው ፡ ወደ ፡ ፍራንሴ ፡ በፍጥነት ፡ ሄደ ፡ ከውጭ ፡ ጉዳይ ፡ ሚኒስትሩና ፡ በመርኩብ ፡ ሸቀጥ ፡ እያመለሰ ፡ ከሚነግደው ፡ ሩባቲና ፡ ከሚባለው ፡ ማኅበር ፡ ፕሬዚዳንት ፡ ጋራ ፡ ተነጋገረ ። ነገሩም ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥትንና ፡ ማኅበሩን ፡ ደስ ፡ ሰላሰኘ ፡ ፰ ፡ ሺሕ ፡ አንድ ፡ መቶ ፡ ብር ፡ አስታቅፈው ፡ ወደ ፡ ዐሰብ ፡ መልሰው ፡ ያንኑ ፡ ሚሲዮናዊ ፡ ላኩት ። እሱም ፡ እንደ ፡ ደረሰ ፡ እላይ ፡ ከተባሉት ፡

ሁልጣኖች ጋራ ጠናቅቆ የግዢውን ጉዳይ ተነጋግሮ ከጨረሰ በኋላ ፤ ኪሎ ሜትር የሚሆነውን እባሕር ዳር ያለውን መሬት በስምንት ሺሕ አንድ መቶ ብር መግዛቱን « ፍባቲና » በሚባለው በመርከብ ዕቃ እያመላለሰ በሚነግደው ማኅበር ስም ተፈራረመ ።

ወዲያው ሁልጣኖቹ ገንዘቡን ተቀብለው በማግስቱ ስለ ደስ ታውኻል አንድ ጊዜ መድፍ ተተክሶ የኢጣሊያ ባንዲራ ተተክለ።

ከዚህ በኋላ ዐሥራ ሦስት ዓመት ያክል በማኅበሩ እጅ እንደ ቁየ የኢጣሊያ መንግሥት ለማኅበሩ ፱፻፲፮ ሺሕ ሊሬ ከፍሎ በጭራሽ ከማኅበሩ ወስዶ ብዙ ወታደር ከኢጣሊያ አገር እያመጣ በዙሪያው ያለውንና ዕቅድ ባሕር ውስጥ ያሉትን ደሴቶች ጭምር በውልም በውጊያም እያስፋፋ ያዘ ።

የኤርትራ መያዝ ኢትዮጵያን ለመውረር አግዞት እንደ ነበረ የዐሰብ መያዝ ደግሞ ኤርትራን ለመያዝ በጣም አግዞት ነበረ ።

ጄ.ሴፔ ሳፔቶ ከሁልጣኖቹ ተነጋግሮ የዐሰብን በር በመገጠሙ ሪያ በማኅበሩ ስም ገዝቶ ለኢጣሊያ መንግሥት ትልቅ ውለታ ስለ ሠራ እስከ ዛሬ ድረስ ፎቶግራፉን በያለበት እየለጠፉ መጽሐፍም እየጻፉ ያመሰግኑታል ።

ምዕራፍ ፳፭

የዐፄ ፍላጎትና የኢጣሊያኖች ግንኙነት — የኢጣልያ ጦር ምጥዋ እንደገባ የሰሐጤና የዶጋዓሊ ጦርነት — የሐረርጌ መያዝ ።

የኢጣልያ መንግሥት በዘመኑ በነበረው ደካማነት ምክንያት እንደ እንግሊዝና እንደ ፈረንሳይ መንግሥት ኃይል አግኝቶ በእስያና በአፍሪቃ ለመስፋፋት አልቻለም ። በአውሮፓም የሚያደርገው ፖለቲካ በነምሳ መንግሥት ተጫኝነት የተነሳ የደካመ ነበር ።

ነገር ግን የፈረንሳይ መንግሥት በግዛትም በኃይልም በሀብትም ከእንግሊዝ መንግሥት ጋር ይፎካከር ነበርና ግብዎችና ቱርኮች ለቀውት የሚሔዱትን ምጥዋንና በዙሪያው ያለውን አገር ከፈረንሳይ

ሁልጣን ፡ አብራሃም ፡ ዐሰብን ፡ የሸጠ ።

ይልቅ ፡ ኢጣልያ ፡ ብትይዘውና ፡ ኃይሉዋ ፡ ትንሽ ፡ ከፍ ፡ ብሎ ፡ ወደ ፡ ፈረንሳይ ፡ ለመሄድ ፡ ይረዳል ፡ ቢጠጋ ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ይወድ ፡ ነበር ።

ስለዚህ ፡ የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ አሥመራንና ፡ ምጥዋን ፡ ሱማሌንም ፡ ለመያዝ ፡ ችሎታ ፡ ያገኘው ፡ በእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ደጋፊነት ፡ ነው ። የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ እነዚህን ፡ አገሮች ፡ ከመያዙ ፡ በፊት ፡ በንግድና ፡ በወዳጅነት ፡ ምክንያት ፡ መላክተኞች ፡ እየላከ ፡ ከዓፄ ፡ ዮሐንስና ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ጋር ፡ ግንኙነት ፡ ለማድረግ ፡ ወደ ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ካሻሊዬር ፡ ብራንኪ ፡ ወደ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ማርኬዝ ፡ እንቲኖሪ ፡ ተልከው ፡ ነበር ። ብራንኪም ፡ ከነተከታዮቹ ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ዘንድ ፡ እንደ ፡ ቆንሲል ፡ ሆኖ ፡ የመንግሥቱን ፡ ፖለቲካ ፡ እየጠበቀ ፡ የኢጣልያንን ፡ ንጉሥ ፡ መልእክትና ፡ ወዳጅነት ፡ ብዙ ፡ ጊዜ ፡ ይነግራቸው ፡ ነበርና ፡ እርሳቸውም ፡ የልብ ፡ ወዳጅ ፡ መስሎአቸው ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ መልእክት ፡ ሁለት ፡ የአንበሳ ፡ ግልገሎች ፡ ጨምረው ፡ ለኢጣልያ ፡ ንጉሥ ፡ ላኩ ።

«እኔ ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ በእናታችን ፡ በቤተክርስቲያን ፡ ቸርነት ፡ ይህቺን ፡ ደብዳቤ ፡ እልካለሁ ።

ግርማዊ ፡ የኢጣልያ ፡ ንጉሥ ፡ አምቤርቶ ፡

የወዳጅነት ፡ ሰላምታዬን ፡ ይቀበሉኝ ፡ እግዚአብሔር ፡ ይመስገን ፡ እኔ ፡ ደህና ፡ ነኝ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ እስላሞች ፡ መንገዱን ፡ ስለዘገብኝ ፡ ለግርማዊነትዎ ፡ ጽፌ ፡ አላውቅም ። አሁን ፡ ግን ፡ ይህችን ፡ መንገድ ፡ ከፍቼ ፡ ለግርማዊነትዎ ፡ መጻፍ ፡ ስለቻልኩ ፡ ደስ ፡ አለኝ ፡ ከግርማዊነትዎ ፡ ተልከው ፡ እዚህ ፡ ያሉት ፡ ኢጣልያኖች ፡ ይህቺን ፡ ደብዳቤ ፡ እንድጽፍልዎ ፡ መልካም ፡ ምክንያት ፡ ሰጡኝ ። ከግርማዊነትዎ ፡ ጋር ፡ ወዳጅነትዎን ፡ እንደ ፡ አገኘሁ ፡ ብዙ ፡ የምዋዋለው ፡ ጉዳይ ፡ አለኝ ። ከእኔ ፡ ወገን ፡ ወዳጅነት ፡ ለመጀመሪያ ፡ ምልክት ፡ እንዲሆንዎ ፡ ይህን ፡ ደብዳቤ ፡ ይዞ ፡ የሚመጣው ፡ መላክተኛዬ ፡ ወንድና ፡ ሴት ፡ የሆኑ ፡ ሁለት ፡ አንበሶች ፡ እንዲያበረክቱልዎ ፡ አዝዝቀለሁ ።

ጉንደር ፡ ከተማ ፡ ሰኔ ፡ ፲፩ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፸፩ ፡ ዓ ፡ ም

የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ ከአንድ ፡ ወገን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ከሌላው ፡ ወገን ፡ የእንግሊዝን ፡ መንግሥት ፡ ወዳጅነት ፡ በማግኘቱ ፡ ግብጾች ፡ የሚለቁትን ፡

ምጥዋን ፡ ለመያዝ ፡ ከእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ጋር ፡ ንግግር ፡ ያደርግ ፡ ነበር ። የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ግን ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በሐዊት ፡ አማካይነት ፡ የምጥዋ ፡ በር ፡ ለኢትዮጵያ ፡ ሊሰጥ ፡ የግብፅንና ፡ የኢትዮጵያን ፡ መንግሥት ፡ ከአዋዋለ ፡ በኋላ ፡ ተፎካካሪው ፡ የፈረንሳዊ ፡ መንግሥት ፡ ከታጁራ ፡ ተነሥቶ ፡ በቀይ ፡ ባሕር ፡ ዙሪያ ፡ ያሉትን ፡ አገሮች ፡ የያዘ ፡ እንደሆነ ፡ ኃይል ፡ አግኝቶ ፡ ሱዳንን ፡ እንዳይነጥቀው ፡ በመሥጋት ፡ ምጥዋን ፡ አስቀድሞ ፡ እንዲይዝ ፡ ለኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ መከረው ፤ በዚህ ፡ ዓይነት ፡ እንደ ፡ ውሉ ፡ ቃል ፡ ኢትዮጵያ ፡ የምጥዋን ፡ በር ፡ እንዳታገኝ ፡ ከዳች ፡ ማለት ፡ ነው ።

ስለዚህ ፡ የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ ኮሎኔል ፡ ሳሊታን ፡ ፰፻ ፡ ወታደር ፡ አሲዞ ፡ ምጥዋን ፡ እንዲይዝ ፡ ከናፖሊ ፡ ላከው ፤ ወታደሩም ፡ በ፲፰፻፸፰ ፡ ዓመት ፡ በጥር ፡ ወር ፡ መጨረሻ ፡ ምጥዋ ፡ ላይ ፡ ተራገፈና ፡ የቶሎዱን ፡ የአቲ ምሎን ፡ የምንኩሎን ፡ የራስ ፡ ማዱርን ፡ ምሽጎችና ፡ የጌራር ፡ ደሴቶችን ፡ ጭምር ፡ ያለ ፡ ችግር ፡ ያዘ ። የግብፅም ፡ ወታደር ፡ የመልቀቂያው ፡ ጊዜ ፡ እንደ ቀረበ ፡ ያውቃልና ፡ በፍጹም ፡ አልተቃወመም ። በየምሽጉም ፡ ላይ ፡ የግብፅና ፡ የኢጣልያ ፡ ሰንደቅ ፡ ዓላማዎች ፡ ጎን ፡ ለጎን ፡ ተሰቅለው ፡ ሲውለበለቡ ፡ የሁለቱም ፡ ወገን ፡ ወታደሮች ፡ በሰላም ፡ አንድነት ፡ ሰነበቱ ። የዚህንም ፡ ወሬ ፡ ስምተው ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ በጣም ፡ ተናደው ፡ ስለነበረ ፡ ግርማዊነታቸውን ፡ ለማባበልና ፡ የኢጣልያ ፡ መንግሥት ፡ በመንግሥታቸው ፡ ላይ ፡ ምንም ፡ ጉዳት ፡ አያደርግም ፡ ለማለት ፡ የንጉሡን ፡ ደብዳቤና ፡ ገጸ ፡ በረከት ፡ ይዞ ፡ ካፒቱን ፡ ፌራሪ ፡ ከኢጣልያ ፡ አገር ፡ ወደ ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ መጣ ። ዓፄ ፡ ዮሐንስም ፡ ምጥዋ ፡ በታሪክም ፡ በአገር ፡ አቀማመጥም ፡ የኢትዮጵያ ፡ ከመሆኑ ፡ በቀር ፡ በቅርብ ፡ ጊዜ ፡ በተደረገው ፡ ውል ፡ መሠረት ፡ ለመያዝ ፡ የሚያስቡትን ፡ አገር ፡ አስቀድሞ ፡ በጦር ፡ እየያዘ ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ወዳጅ ፡ ነኝና ፡ ምንም ፡ ልብ ድልም ፡ አልችልም ፡ ቢል ፡ ነገሩ ፡ ሊያሳስታቸው ፡ አይችልምና ፡ ይኸን ፡ የመሰለውን ፡ ቀልድ ፡ ያለበትን ፡ ወዳጅነት ፡ አልተቀበሉትም ። ስለዚህ ፡ መላክተኛው ፡ ተመልሶ ፡ ወደ ፡ ምጥዋ ፡ መሔድ ፡ ግድ ፡ ሆነበት ።

ምጥዋን ፡ የኢጣልያ ፡ ወታደር ፡ በመያዙ ፡ እንዲሁ ፡ የሐማሴን ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡ ስመ ፡ ጥሩው ፡ ራስ ፡ አሉላ ፡ በጣም ፡ ተናደው ፡ ነበር ። ስለዚህ ፡ ከዚህ ፡ ቀደም ፡ በኢትዮጵያና ፡ በግብፅ ፡ መንግሥት ፡ መካከል ፡ ስለምጥዋ ፡ ውል ፡ መደረጉን ፡ ያውቃሉና ፡ ነገሩ ፡ ምን ፡ እንደሆነ ፡ ለመረዳት ፡ ሲሉ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ደብዳቤ ፡ ለግብፆች ፡ አዛዥ ፡ ላኩ ።

የተላከ ፡ ከራስ ፡ አሉላ ፡ ዝውኔቱ ፡ ቱርክ ፡ ባሻ ፡
ይድረስ ፡ ለክቡር ፡ ማርኮፖሎ ፡ ቤይ ፡

ኢጣልያኖች ፡ መጥተው ፡ ምጥዋን ፡ ሲይዙት ፡ ለምን ፡ አታባርሩዋቸውም ። እኔስ ፡ ለግብፅ ፡ ንጉሥ ፡ ለከዲሽ ፡ ከበሬታ ፡ ብዬ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ በኢትዮጵያ ፡ በምጥዋ ፡ መካከል ፡ ያለውን ፡ በር ፡ እዘጋው ፡ ነበር ፤ እናንተስ ፡ በሆን ፡ እንደምን ፡ ፈቃድ ፡ ሰጣችኋቸው ፡ አሁንም ፡ አባርሩዋቸው ። ይህቺም ሥፍራ ፡ የኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ መሆንዋንና ፡ ኢጣልያኖችም ፡ እንዲቀመጡ ፡ አለመፍቀዱን ፡ በስመ ፡ ንጉሠ ነገሥት ፡ ዮሐንስ ፡ አስታውቃችኋለሁና ፡ ወደ ሀገራቸው ፡ ይመለሱ ፤ ሐምሌ ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፸፰ ፡ ዓ ፡ ም ፡

ኢጣልያ ፡ ምጥዋን ፡ የያዘው ፡ በጠባቂያቸውና ፡ በወዳጃቸው ፡ በእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ፈቃድና ፡ ውስጠ ፡ ስምምነት ፡ መሆኑን ፡ ግብዎች ፡ ያውቃሉና ፡ ኢጣልያኖችን ፡ መቃወም ፡ ቀርቶ ፡ ለደብዳቤያቸው ፡ እንኳን ፡ መልስ ፡ አልሰጡባቸውም ፤ የኢጣልያ ፡ መንግሥትም ፡ ወደ ፡ ምጥዋ ፡ እያከታተለ ፡ አዲስ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ይልክ ፡ ዠመር ። በመጨረሻም ፡ የመጣው ፡ በጀኔራል ፡ ካርሎ ፡ ዠኔ ፡ የሚታዘዘው ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ከምሽግ ፡ እየወጣ ፡ እስከ ፡ ሰሐጢና ፡ እስከ ፡ ዊአ ፡ ድረስ ፡ እየመጣ ፡ አገር ፡ ይይዝ ፡ ጀመር ። ራስ ፡ አሉላም ፡ እንደገና ፡ ለራሱ ፡ ለኢጣልያኑ ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ለጀኔራል ፡ ካርሎ ፡ ዠኔ ፡ አላገባብ ፡ የያዘውን ፡ አገር ፡ ለቆ ፡ እንዲሔድ ፡ ላኩበት ።

እሱም ፡ አለቅም ፡ ሲል ፡ የመጨረሻ ፡ አሳቡን ፡ ከገለጸላቸው ፡ በኋላ ፡ ወታደራቸውን ፡ ይዘው ፡ ሄደው ፡ መሸጎ ፡ ይጠባበቅ ፡ ከነበረው ፡ ከማጀር ፡ ቦረቲ ፡ ጋራ ፡ ውጊያ ፡ ገጥመው ፡ ድል ፡ አደረጉት ። ቀጥሎ ፡ ሌተና ፡ ኮሎኔል ፡ ቶማስ ፡ ዲ ፡ ክሪስቶፎሮስ ፡ የሚባል ፡ ሦስት ፡ ክፍል ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ይዞ ፡ ደገዓሊ ፡ (ተደዓሊ) ፡ ከሚባለው ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ መጥቶ ፡ ባ፲፰፻፸፱ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጥር ፡ ፲፯ ፡ ቀን ፡ ከራስ ፡ አሉላ ፡ ጋራ ፡ ሁለተኛ ፡ ጦርነት ፡ ተጋጠመ ።

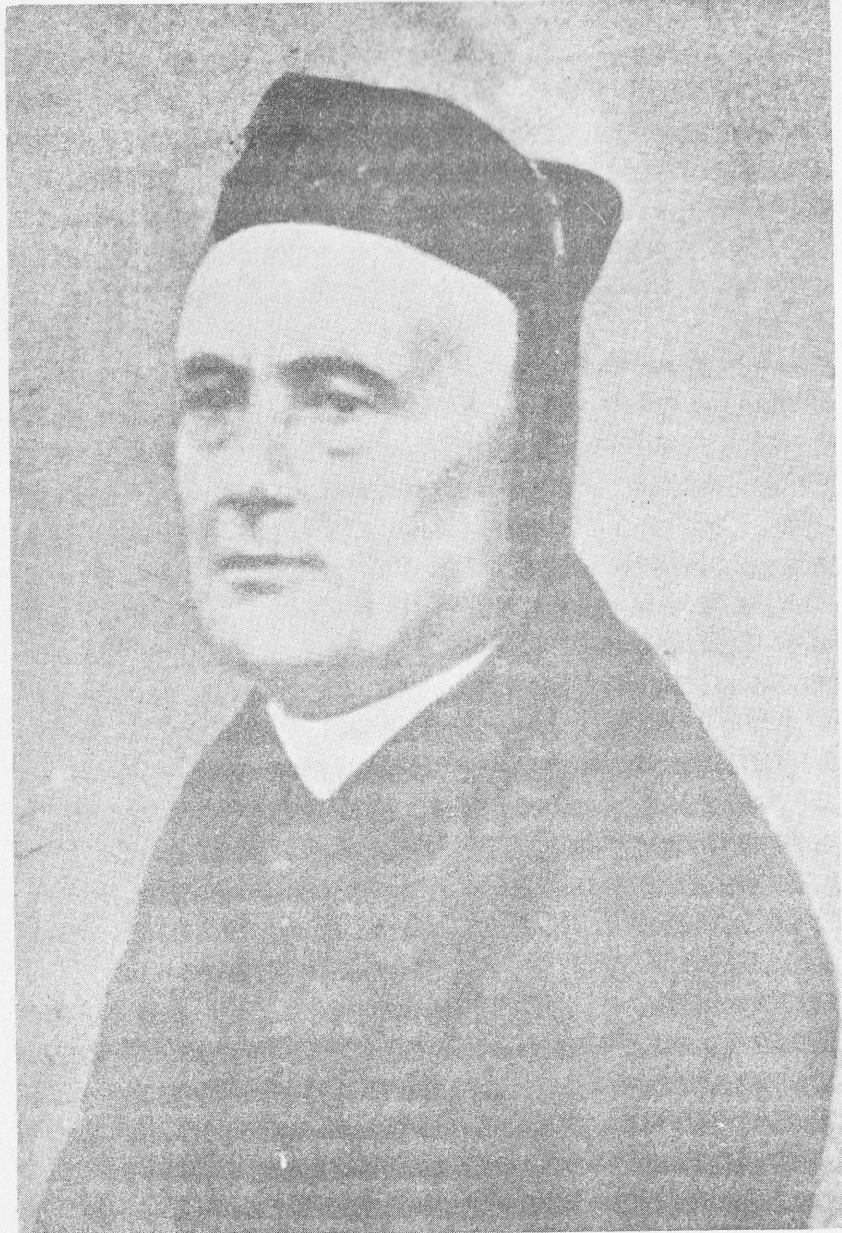
ራስ ፡ አሉላም ፡ ኮሎኔል ፡ በትምህርት ፡ ካገኘው ፡ የጦር ፡ ሙሉ ፡ ይልቅ ፡ ርሳቸው ፡ ከጠባቂያቸው ፡ ያገኙት ፡ የጦር ፡ ዐቅድ ፡ ይበልጥ ፡ ነበርና ፡ ወዲያው ፡ የመጣውን ፡ ጦር ፡ ከበው ፡ ሁሉንም ፡ ፈጅቶ ፡ ስለዚህ ፡ የራስ ፡ አሉላ ፡ ዠግንነት ፡ በተወላጆቻቸው ፡ በኢትዮጵያውያን ፡ ቀርቶ ፡ የባዕዱ ፡ የኢጣልያ ታሪክ ፡ እንኳን ፡ እስከ ፡ ዛሬ ፡ ሲያስታውሳቸው ፡ ይኖራል ።

ስለራስ ፡ አሉላ ፡ የተገጠመ ፡

መብቱን ፡ ዮሐንስ ፡ ላሉላ ፡ ቢሰጠው ፤
እንደ ፡ ቀትር ፡ እሳት ፡ ቱርክን ፡ ገላመጠው ፤
ጣልያንም ፡ ወደቀ ፡ እያንቀጠቀጠው ፤
አጭዶና ፡ ከምሮ ፡ እንደ ፡ ገብስ ፡ አሰጣው ።
አባ ፡ ነጋ ፡ አሉላ ፡ ካሥመራ ፡ ቢነሣ ፡
እንዳንበሳ ፡ ሆኖ ፡ እሳት ፡ እያገሣ ፤
የችግር ፡ ምስጋና ፡ ባይወሳ ፤
ቢቸግረው ፡ ጣልያን ፡ አለ ፡ ፎርሳ ፡ ፎርሳ ።
ጣልያን ፡ ባገርህ ፡ አልሰማህም ፡ ወሬ ፤
የበዝብዝ ፡ አሽከሮች ፡ እነሞት ፡ አይፈሬ ፤
ዘለው ፡ ጉብ ፡ ይላሉ ፡ እንደ ፡ ጉፈር ፡ አውሬ ።
አባ ፡ ነጋ ፡ አሉላ ፡ የደጋ ፡ ላይ ፡ ኮሶ ፤
በጥላው ፡ ያደክማል ፡ እንኳንስ ፡ ተቀምሶ ።
ጣልያን ፡ ሰሐጢ ፡ ላይ ፡ እግሩን ፡ ቢዘረጋ ፤
በብረት ፡ ምጣዱ ፡ በሰሐጢ ፡ አደጋ ፤
አንገርግቦ ፡ ቆላው ፡ አሉላ ፡ አባ ፡ ነጋ ።
ተው ፡ ተመከር ፡ ጣልያን ፡ ይሻላል ፡ ምክር ፤
ሰሐጢ ፡ ላይ ፡ ሆነህ ፡ መሬት ፡ ብትቆፍር ፤
ኋላ ፡ ይሆንሃል ፡ ላንተው ፡ መቃብር ፤
ይቺ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የበዝበዝ ፡ አገር ፤
ምንም ፡ አትቃጣ ፡ እንዳራስ ፡ ነበር ።

የደጋዓሊም ፡ የጦርነት ፡ ፍጻሜ ፡ ወሬው ፡ በያለበት ፡ ሲነሣ ፡ በተለይ ፡ ደግሞ ፡ በኢጣልያ ፡ አገር ፡ ሲሰማ ፡ ታላቅ ፡ ኅዘን ፡ ሆኖ ፡ ወዲያውም ፡ ፰ ፡ ሺሕ ፡ የሚሆኑ ፡ ወታደሮች ፡ ከኢጣልያ ፡ መጥተው ፡ ምጥዋ ፡ ላይ ፡ እንዲሰበሰቡና ፡ የለፈውን ፡ ብድር ፡ እንዲመልሱ ፡ ታሰበ ።

ዐይ ፡ ዮሐንስም ፡ ባንድ ፡ ወገን ፡ ጦራቸውን ፡ አስከትተው ፡ ወዲያው ፡ የኢጣልያንን ፡ በግፍ ፡ መምጣት ፡ ለእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ በደብዳቤ ፡ አስታውቀው ፡ ነበርና ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ሁለቱን ፡ ጠበኞች ፡ ለመገላገል ፡ ያቀረበው ፡ አሳብ ፡ ሳይፈጸም ፡ ቀርቶ ፡ ለጦርነት ፡ ተሰላለፉ ፡ ነገር ፡ ግን ፡

ጁሴፔ : ሳፔቶ ።

የነበሩበት ፡ ስፍራ ፡ በረሐና ፡ ውሃ ፡ የሌለበት ፡ በመሆኑ ፡ ግጭት ፡ እንጂ ፡ የገሃድ ፡ ጦርነት ፡ ሳያደርጉ ፡ ሁለቱም ፡ በየስፍራቸው ፡ ወደ ፡ ኋላ ፡ ተመለሱ ።

የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ዐሰብን ፡ በግዥ ፡ ምጥዋን ፡ በጦርነት ፡ ካገኘ ፡ ወዲህ ፡ እንዲሁ ፡ ሐረርም ፡ ከግብጽ ፡ ተገዥነት ፡ ሲወጣ ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ እንዳይቀየምበት ፡ አስፈቅዶ ፡ ሐረርጌን ፡ ለመያዝ ፡ አሰበ ። ስለዚህ ፡ ወታደር ፡ ከመላኩ ፡ በፊት ፡ አገሩን ፡ የሚሰልሉ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ላከ ። እነሱ ፡ ንም ፡ የሐረሩ ፡ ባላባት ፡ አግኝቶ ፡ ከገደላቸው ፡ ወዲህ ፡ ወገኖቻችን ፡ የሞቱበት ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ብዙ ፡ ወታደር ፡ ልኮ ፡ ለመያዝ ፡ ሲያሰብ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ከእንጦጦ ፡ ከተማቸው ፡ ይኸንኑ ፡ ሐረርጌን ፡ ለመያዝ ፡ ጎዳር ፡ ፬ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፸፱ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ተነሡ ።

ጉዟቸውን ፡ ባሩሲ ፡ በኩል ፡ አድርገው ፡ በጨርጨር ፡ አልፈው ፡ ጨለንቆ ፡ ደረሱ ። በዚህ ፡ ጊዜ ፡ ሐረርን ፡ ይገዛ ፡ የነበረው ፡ አሚር ፡ ዐብዱ ፡ ላሂ ፡ ሳይቀድሙኝ ፡ ልቅደማቸው ፡ በማለት ፡ ከሐረር ፡ ተነሥቶ ፡ ንጉሡ ፡ ወደ ፡ ሰፈሩበት ፡ ደረሰና ፡ አደጋ ፡ ጥሎ ፡ በዚህ ፡ ዓመት ፡ በታኅሣሥ ፡ ፳፱ ፡ ቀን ፡ ጦርነቱን ፡ ገጠመ ። ነገር ፡ ግን ፡ ጥቂት ፡ እንደ ፡ ተዋጋ ፡ የሸዋ ፡ ጦር ፡ ሠራዊቱን ፡ ስለ ፡ ጨረሰበት ፡ በፈረሰ ፡ አምልጦ ፡ ሐረር ፡ ገባ ። ከዚያም ፡ ቤተሰቡን ፡ ብቻ ፡ ይዞ ፡ ሌሊት ፡ ከተማውን ፡ ጥሎ ፡ ጠፋ ።

ንጉሥ ፡ ምኒልክም ፡ ካሉበት ፡ ስፍራ ፡ ተጉዘው ፡ በታላቅና ፡ በሚያስፈራ ፡ ግርማ ፡ ሐረር ፡ ገብተው ፡ ባለኸ ፡ ርጋ ፡ ብለው ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሰንደቅ ፡ ዐላማ ፡ አቆሙ ። አገሩንም ፡ እንዲያስተዳድሩ ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ባላምባራስ ፡ የነበሩትን ፡ ደጃዝማች ፡ መኰንን ፡ ብለው ፡ ሾሟቸውና ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ በየካቲት ፡ ፳፰ ፡ ቀን ፡ እንጦጦ ፡ ከተማቸው ፡ ተመልሰው ፡ ገቡ ።

የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ በዚህ ፡ በሐረር ፡ መያዝ ፡ የተነሣ ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ መጣላት ፡ ሲያምረው ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ በዚያ ፡ ሰዓት ፡ ተጣልቶ ፡ ነበርና ፡ ባንድ ፡ ጊዜ ፡ ሁለት ፡ ጠላት ፡ እንዳያፈራ ፡ «የሐረር ፡ ባላባት ፡ የገደላቸውን ፡ የኢጣሊያኖችን ፡ ደም ፡ ተበቅለው ፡ አገሩን ፡ እንኳን ፡ ያዙት» ። ሲል ፡ ውስጠ ፡ ንዴት ፡ ያለበትን ፡ የደስታ ፡ ቃል ፡ ላከባቸው ።

ምዕራፍ ፡ ፳፮ ።

ስለ ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ።

ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ከሐማሴን ፡ ባላባት ፡ ወገን ፡ ይወለዳሉ ። አባታቸው ፡
 አቶ ፡ ሰሎሞን ፡ አያታቸው ፡ ከንቲባ ፡ ዘርዓይ ፡ ይባላሉ ። አገራቸውም ፡
 ሐዘጋ ፡ ነው ፤ በዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ዘመነ ፡ መንግሥት ፡ ሸፍተው ፡ ሲኖሩ ፡ በኋላ ፡
 ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ደጃች ፡ ኅይሉን ፡ አስረው ፡ የሐማሴንን ፡ ግዛት ፡ ራስ ፡ አሉ
 ላን ፡ ቈራጭ ፡ አድርገው ፡ ለራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ሰጧቸው ። በዚህ ፡ በራስ
 አሉ ፡ ቈራጭነት ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ተቀይመው ፡ ቢሸፍቱ ፡ ደጃች ፡
 ኅይሉን ፡ ፈተው ፡ ወደ ፡ ሐማሴን ፡ ላኳቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ከደጃች ፡ ኅይሉ
 ጋራ ፡ ማዕበላ ፡ ላይ ፡ ተዋግተው ፡ ደጃች ፡ ኅይሉን ፡ ከገደሏቸው ፡ በኋላ ፡ ተመ
 ልሰው ፡ በረሐ ፡ ገቡ ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ራስ ፡ ባሪያውን ፡ ብዙ ፡
 ጦር ፡ አሲዘው ፡ ላኳቸው ።

ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ይኸንኑ ፡ ስለ ፡ ሰሙ ፡ በዚያ ፡ ሰዓት ፡ ምጥዋ
 ንና ፡ የአሥመራን ፡ ዳር ፡ ዳር ፡ ይገዙ ፡ ከነበሩት ፡ ግብጾች ፡ ፫፻ ፡ የሰናድር ፡
 ጠመንገ፣ ተቀብለው ፡ በራስ ፡ ባሪያው ፡ አደጋ ፡ ለመጣል ፡ ይገሠግሡ ፡
 ዠመር ። ራስ ፡ ባሪያው ፡ ግን ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤልን ፡ በጣም ፡ ይንቁ ፡
 ነበርና ፡ ይኸውና ፡ ደረሰ ፡ ቢሏቸው ፡ ምንም ፡ ቢሆን ፡ አጠገቤ ፡ ሳይደርስ ፡
 ለሱ ፡ ጦር ፡ ተሰልፌ ፡ አልቁይም ፡ ብለው ፡ አሥመራ ፡ በድንኳናቸው ፡ ተቀም
 ጠው ፡ ነበር ።

በኋላም ፡ ጥቂት ፡ እንደ ፡ ቁዩ ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ በግሥጋሜ ፡
 ድንገት ፡ ደርሰው ፡ ወታደሮቹ ፡ ሲገጥሙ ፡ ራስ ፡ ባሪያውን ፡ ከድንኳናቸው ፡
 ውስጥ ፡ እንደ ፡ ተቀመጡ ፡ ገብተው ፡ ገደሏቸው ፡ ይላሉ ። አንዳንድ ፡ ሰዎች ፡
 ግን ፡ ሁለቱም ፡ በሰልፍ ፡ ተጋጥመው ፡ በኅይል ፡ ሲዋጉ ፡ ነው ፡ ራስ ፡ ባሪ
 ያው ፡ የሞቱት ፡ ይላሉ ፤ ይኸውም ፡ የተረጋገጠ ፡ ነው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ራስ ፡
 ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ቀድሞ ፡ ባላቸው ፡ ላይ ፡ የራስ ፡ ባሪያውን ፡ የጦር ፡ መሣሪያ
 ባገኙ ፡ ጊዜ ፡ ኅይላቸው ፡ እየበረታ ፡ ሄደ ።

ርሳቸውም ፡ በግብጾችና ፡ በቱርኮች ፡ ሥር ሆነው ፡ ሐማሴንና ፡ ቦጉ
 ስን ፡ ሐባብን ፡ ይገዙ ፡ ነበር ። ዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤልን ፡
 ለመያዝ ፡ ቢፈትኑ ፡ ወደ ፡ ሐባብ ፡ በረሐ ፡ እየገቡ ፡ አልገዛም ፡ ብለው ፡ አስ

ቸግረው ፡ ነበርና ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ ከባላገር ፡ አንድ ፡ ሰው ፡ «እንቢ ፡ አለ ፡ ወልዱ»
 እያለ ፡ ይዘፍንላቸው ፡ የነበረው ፡ ዛሬም ፡ በዲስክ ፡ ገብቶ ፡ ይዘፈንበታል ።

በኋላ ፡ ግን ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤልን ፡ አባብለኸም ፡
 ቢሆን ፡ ወግተኸም ፡ ቢሆን ፡ አስገብርልኝ ፡ ብለው ፡ ራስ ፡ አሉ ላን ፡ አዘዟ
 ቸው ፡ ይባላል ። ስለዚህ ፡ ራስ ፡ አሉ ላ ፡ ወደ ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ሄደው ፡
 ዛሬ ፡ ጠላት ፡ በያለበት ፡ (ደርቡሽና ፡ ግብጽ) ፡ ተነሥቶ ፡ አንድ ፡ ሆነን ፡ በመ
 መከት ፡ ፈንታ ፡ እንዴት ፡ ርስ ፡ በርሳችን ፡ እንዋጋለን ፡ ርስዎንስ ፡ ያኸል ፡
 የባላባት ፡ ልጅ ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ተለይቶ ፡ ብቻውን ፡ በበረሐ ፡ እንዴት ፡
 ይኖራል ፡ አሁንም ፡ ንጉሡ ፡ ከልብ ፡ ታርቀው ፡ ዋና ፡ ሊያደርጉም ፡ ይፈል
 ጋሉ ፡ ብለው ፡ ማሉላቸው ፡ ይባላል ። ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤልም ፡ እውነት ፡
 መስሏቸው ፡ እሺ ፡ ብለው ፡ ከራስ ፡ አሉ ላ ፡ ጋራ ፡ ወደ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ለመ
 ምጣት ፡ ጉዞ ፡ ዠምረው ፡ ዐድዋ ፡ አጠገብ ፡ እሚመኝ ፡ ስፍራ ፡ ሲደርሱ ፡ የሐ
 ሰተኛ ፡ ከሳሽ ፡ አስነሥተው ፡ አስረትተው ፡ ራስ ፡ አሉ ላ ፡ በራስ ፡ ወልደ ፡
 ሚካኤል ፡ ሰንሰለት ፡ አገቡባቸው ። ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ የራስ ፡ አሉ ላን ፡
 ክዳት ፡ ስለ ፡ ተረዱት ፡ እንኳን ፡ በጦርነት ፡ ድል ፡ አድርገኸ ፡ አሊያዝኸኝ ፡
 እንጂ ፡ በማታለል ፡ ተይዜ ፡ ብታሰር ፡ ግድ ፡ የለኝም ፡ ብለው ፡ ታሰሩ ።

በዚህ ፡ ዐይነት ፡ ራስ ፡ አሉ ላ ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤልን ፡ በክዳት ፡ የበ
 ደሏቸው ፡ ይመስላል ። ነገር ፡ ግን ፡ ራስ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ደግሞ ፡ የወገና
 ቸውን ፡ ንጉሥ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስን ፡ ከድተው ፡ ወደ ፡ ግብጾች ፡ ተጠግተው ፡
 ለውጭ ፡ መንግሥት ፡ መሣሪያ ፡ በመሆናቸው ፡ አገራቸውን ፡ ኢትዮጵያን ፡
 መከዳት ፡ ነውና ፡ በደሉ ፡ የርሳቸው ፡ ያመዝናል ።

ስለ ፡ ደጃች ፡ ደበበ ፡ አርአያ ።

ደጃች ፡ ደበበ ፡ (ደብብ) ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ አጎት ፡ የትልቁ ፡ ራስ ፡ አር
 አያ ፡ ልጅ ፡ የደጃች ፡ ተድላ ፡ አባ ፡ ጉመድ ፡ (ጉበን) ፡ ወንድም ፡ ናቸው ።
 ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የንጉሡ ፡ ነገሥትነት ፡ ዘውድ ፡ በደፉ ፡ ጊዜ ፡ በጠብ ፡ ፩ ፡ ሰው ፡
 ስለ ፡ ገደሉ ፡ ከርሳቸው ፡ ከድተው ፡ በሐማሴን ፡ በረሐና ፡ በአክለ ፡ ጉዛይ ፡
 ይኖሩ ፡ ነበር ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ አሽከሮች ፡ ከወዲህ ፡ ይፈላ
 ለንቸው ፡ ነበርና ፡ የኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ ምጥዋ ፡ በገባ ፡ ጊዜ ፡ ወደዚያ ፡ ተጠግ
 ተው ፡ ብዙ ፡ መሣሪያ ፡ አግኝተው ፡ የባንዳ ፡ አለቃ ፡ ሁነው ፡ ነበር ።

ይሁን ፡ እንጂ ፡ ይኸውም ፡ ቢሆን ፡ ለስሙ ፡ ወይም ፡ ለጥቂት ፡ ጊዜ ፡

ነው ፡ እንጂ ፡ በፍጹም ፡ የኢጣሊያኖችም ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ ተገዥ ፡ ሳይሆኑ ፡ ከወዲያም ፡ በዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ከወዲያም ፡ በኢጣሊያኖች ፡ የሚገዙትን ፡ ነገዶች ፡ እያስገቡና ፡ በአከለ ፡ ጉዛይና ፡ በአጋመዳ ፡ በረሐ ፡ ይቀመጡ ፡ ነበር ።

በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ግብጾች ፡ ሲለቁ ፡ በእነርሱ ፡ እግር ፡ ተተክቶ ፡ ምጥዋን ፡ የያዘው ፡ የኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ አገሩን ፡ የለመደ ፡ ባለመሆኑ ፡ መሪና ፡ መሣሪያ ፡ የሚሆነው ፡ ቀንደኛና ፡ ትንሽ ፡ ባላባትነት ፡ ያለውን ፡ በጣም ፡ ይፈልግ ፡ ነበርና ፡ አስቀድሞ ፡ እንደ ፡ ተነጋገሩና ፡ እንደ ፡ ተላመዱ ፡ የኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ ገፍቶ ፡ የአሥመራን ፡ ደጋ ፡ ደጋውን ፡ አገር ፡ ሲይዝ ፡ ደጃች ፡ ደበበ ፡ ከነሰዋቸው ፡ ሄደው ፡ በኢጣሊያ ፡ ጦር ፡ ውስጥ ፡ ሆነው ፡ እንዲያገለግሉ ፡ ጥሪ ፡ ተደረገላቸው ። እርሳቸውም ፡ ከዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የከዱት ፡ ያላዛዥ ፡ የሚቀመጡ ፡ መስጋቸው ፡ ነበርና ፡ አልመጣም ፡ ብለው ፡ መልሰው ፡ ላኩ ። ስለዚህ ፡ የኢጣሊያ ፡ የጦር ፡ አዛዥ ፡ ጄኔራል ፡ ባልዲሴራ ፡ ባ፩ ፡ የጦር ፡ ሹማ ምቶች ፡ የሚታዘዙ ፡ ፬፻ ፡ ባንዶች ፡ አዘጋጅቶ ፡ ከነዚህም ፡ በስተቀር ፡ አዳም ፡ አጋ ፡ በሚባል ፡ ያገር ፡ ተወላጅ ፡ የሚታዘዙ ፡ (እውታደር ፡ መዝገብ ፡ ውስጥ ፡ በደንብ ፡ ያልተጻፉ) ፡ ፪፻ ፡ ወታደሮች ፡ ጨምሮ ፡ ለሁሉም ፡ የበላይ ፡ አዛዥ ፡ ካፒቱን ፡ ኮርናኪያ ፡ የሚባለውን ፡ አድርጎ ፡ ደጃች ፡ ደበበን ፡ እንዲወጉ ፡ ላካቸው ። እነርሱም ፡ በደጃች ፡ ደበበ ፡ ላይ ፡ ድንገት ፡ ደርሰው ። አደጋ ፡ ለመጣል ፡ ባ፲፰፻፹ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ በነሐሴ ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ወደ ፡ ሰገነይቲ ፡ ሲገሠግሡ ፡ ይኸንኑ ፡ ያየ ፡ ባላገር ፡ በቶሎ ፡ ሄዶ ፡ ለደጃች ፡ ደበበ ፡ ገለጸላቸው ።

እርሳቸውም ፡ በየመንገዱ ፡ ዳርና ፡ ዳር ፡ ወታደሮቻቸውን ፡ አስደፋጠው ፡ ሲጠባበቁ ፡ ወዲያው ፡ ካፒቱን ፡ ኮርናኪያ ፡ ከነጭፍራው ፡ ደርሶ ፡ እምን ፡ ቦታ ፡ እንደ ፡ ደረሰ ፡ ሳያውቅ ፡ ወደ ፡ መካከል ፡ ገባ ፡ ሲል ፡ ውጊያ ፡ ዠመሩት ። በዚህም ፡ ጊዜ ፡ ጣሊያኖቹና ፡ ባንዶቹም ፡ መልሰው ፡ ይዋጉ ፡ ዠመር ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ደጃች ፡ ደበበ ፡ ከነሰዋቸው ፡ ከበው ፡ ከያለበት ፡ ስለወገቸው ፡ አዝማቹ ፡ ኮርናኪያና ፡ ፬ቱ ፡ የኢጣሊያ ፡ ሹማምቶች ፡ ከ፪፻፶ ፡ ባንዶች ፡ ጋራ ፡ እዚያው ፡ እጦርነቱ ፡ ላይ ፡ ሞቱ ፡ የተረፉት ፡ ሸሽተው ፡ ምጥዋ ፡ ገቡ ።

በኋላ ፡ ግን ፡ ባላምባራስ ፡ ክፍሌ ፡ የሚባለው ፡ ከኢጣሊያኖች ፡ ከድቶ ፡ በሸፈተ ፡ ጊዜ ፡ ደጃች ፡ ደበበ ፡ ባ፲፰፻፹፪ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከኢጣሊያኖች ፡ ታርቀው ፡ ገቡ ። በኋላ ፡ ደግሞ ፡ ኢጣሊያኖች ፡ ከራስ ፡ አሉላ ፡ ጋራ ፡ ለጦርነት ፡ በተሰለፉ ፡ ጊዜ ፡ ይከዳናል ፡ በማለት ፡ ተጠራጥረው ፡ አስሯቸው ።

85

ምዕራፍ ፡ ፳፯ ።

ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሃይማኖት ፡ አንድ ፡ ለማድረግ ፡ እንዳሰቡና ፡ የውጭ ፡ አገር ፡ ሚሲዮናውያንን ፡ እንዳስወጡ ።

ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ በዘመናቸው ፡ የነበሩ ፡ የጎንደር ፡ የቤንደር ፡ የጎ-ጃም ፡ የሸዋ ፡ መሳፍንት ፡ ከተገዙላቸው ፡ ወዲህ ፡ ከዚህ ፡ ቀድሞ ፡ ዐፄ ፡ ቴዎድሮስ ፡ ፈትነው ፡ ያልሆነላቸውን ፡ የኢትዮጵያን ፡ ሕዝብ ፡ ሃይማኖት ፡ አንድ ፡ አደርጋለሁ ፡ ብለው ፡ ተነሡ ። ወዲያው ፡ ከእስክንድርያው ፡ ሊቀ ፡ ጳጳሳት ፡ ጋራ ፡ ተላልከው ፡ ፩ ፡ ጳጳስ ፡ መጥቶ ፡ ኢትዮጵያን ፡ ለመስበክ ፡ አይበቃም ፡ ብለው ፡ አራት ፡ ጳጳሳት ፡ አስመጥተው ፡ አንዱን ፡ ጳጳስ ፡ ለሸዋ ፡ አንደኛውን ፡ ለጎ-ጃም ፡ ሰጥተው ፡ የቀሩትን ፡ ሁለቱን ፡ በትግሬ ፡ ወረዳ ፡ አስቀምጠው ፡ ወንጌል ፡ ያሰብኩ ፡ ዠመር ።

ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ፪ ፡ ልደት ፡ ሃይማኖትን ፡ በጣም ፡ ይወዱ ፡ ነበርና ፡ ከሸዋ ፡ ተመልሰው ፡ ቦሩ ፡ ሜዳ ፡ ሲደርሱ ፡ ፫ ፡ ልደት ፡ ከሚሉት ፡ ከሸዋ ፡ ሊቃውንት ፡ ጋራ ፡ አከራክረው ፡ ወዲያው ፡ ፫ ፡ ልደት ፡ የሚሉትን ፡ ተቈጥተው ፡ የጥቂት ፡ ሰዎች ፡ ምላስ ፡ እስክ ፡ መቀረጥ ፡ ደርሰዋል ፡ ይባላል ።

ከዚያም ፡ ዐድዋ ፡ ተመልሰው ፡ የእግዚአብሔርን ፡ ትዕግሥትና ፡ ርኅራኄ ፡ ባልተመለከቱ ፡ መምህራን ፡ እየተመሩ ፡ ስረት ፡ ባፍንጫው ፡ የሚጠጣውን ፡ ትምባኾ ፡ ባፋ ፡ የሚጎርሠውን ፡ በጭካኔ ፡ ይቀጡት ፡ ዠመር ። ይህንንም ፡ በሚያደርጉበት ፡ ጊዜ ፡ እግዚአብሔርን ፡ ያገለገሉ ፡ ነው ፡ እንጂ ፡ ግፍ ፡ የሠሩ ፡ መስሎ ፡ አልታዩቸውም ፡ ነበር ። ቀጥሎም ፡ የፕሮቴስታንትንና ፡ የካቶሊክን ፡ ሃይማኖት ፡ ይሰብኩ ፡ የነበሩትን ፡ ሕዝቤ ፡ በሃይማኖት ፡ ርስ ፡ በርሱ ፡ ሲለያይ ፡ በማንኛውም ፡ ነገር ፡ የተለያየ ፡ ይሆናል ፡ ሲሉ ፡ ሚሲዮናውያኑን ፡ ሁሉ ፡ ከኢትዮጵያ ፡ እንዲወጡ ፡ ከሸዋም ፡ አባ ፡ ማስያስን ፡ አስመጥተው ፡ አንድነት ፡ ሰበሰቧቸው ። ወዲያውም ፡ የቆሙትን ፡ ሚሲዮናውያን ፡ «ምን ፡ ልታደርጉ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ መጣችሁ» ፡ ብለው ፡ ጠየቋቸው ፡ እነሱም ፡ «ወንጌል ፡ ልንሰብክ ፡ ነው» ፡ ብለው ፡ መለሱ ።

ንጉሡም ፡ «ወንጌል ፡ አንድ ፡ ነው ፡ እግዚአብሔርም ፡ አንድ ፡ ነው ፡

እኔም ፡ ሕዝቤን ፡ ለመስበክ ፡ የሚበቁ ፡ ጳጳሳትና ፡ ቀሳውስት ፡ አሉኝ ፡ ለማን ፡ ለመስበክ ፡ ትፈልጋላችሁ ። አሏቸው ። እነርሱም ፡ « በዚህ ፡ አገር ፡ ላሉት ፡ ይሁዲዎችና ፡ እስላሞች » ፡ ብለው ፡ መለሱላቸው ። ንጉሡም ፡ « ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ስትመጡ ፡ ኢየሩሳሌምን ፡ የአይሁድን ፡ አገር ፡ ግብጽንና ፡ ሊብያን ፡ የእስላሙን ፡ አገር ፡ እንደምን ፡ ዘላችሁ ፡ ወዲህ ፡ መጣችሁ ። አሁንም ፡ እኔ ፡ የሀገራን ፡ ሕዝብ ፡ የእጅ ፡ ሥራና ፡ ጥበብ ፡ የሚያስተምሩ ፡ ስጋጃ ፡ ሠሪዎች ፡ አናጠዎችና ፡ ነጋዴዎች ፡ ብረት ፡ ሠሪዎች ፡ የሆኑትን ፡ እቀበላለሁ ፡ እንጂ ፡ እናንተን ፡ አልፈልግምና ፡ አገራን ፡ ልቀቁልኝ » ፡ ብለው ፡ ገሚሶቹን ፡ በመተማ ፡ ገሚሶቹን ፡ በምጥዋ ፡ ሰደዷቸው ።

እንደዚሁም ፡ በዚያ ፡ ዘመን ፡ የነበሩትን ፡ ፈላጎችንና ፡ አረማውያንን ፡ ይልቁንም ፡ እስላሞችን ፡ በግድ ፡ እያቁረቡ ፡ ክርስቲያን ፡ አደረጋቸው ። ክርስቲያን ፡ አንሆንም ፡ ያሉትን ፡ እስላሞች ፡ በጭካኔ ፡ እየቀጡ ፡ ስላጉላሏቸው ፡ እየተሰደዱ ፡ ወደ ፡ ሱዳንና ፡ ወደ ፡ ሌላ ፡ አገር ፡ እየገቡ ፡ በዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ የሚነሣ ፡ ባላጋራ ፡ ይፈልጉ ፡ ዠመር ።

ምዕራፍ ፡ ፳፰ ።

የግብፆች ፡ ውድቀት ፡— የደርቡሽ ፡ ወረራ ፡— የሐዊት ፡ ውል ፡— የንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትና ፡ የድርቡሾች ፡ ጦርነት ፡

ከሺ፫፻ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ ጀምሮ ፡ በኦሎማን ፡ (በኦሎማን) ፡ መሥራችነት ፡ የቱርክ ፡ መንግሥት ፡ ተስፋፍቶ ፡ ከኤውሮፓም ፡ ከእስያም ፡ ከአፍሪካም ፡ ብዙ ፡ አገር ፡ ይገዛ ፡ ነበር ፡ እንደዚሁ ፡ ምጥዋንና ፡ በአካባቢው ፡ ያለውን ፡ አገር ፡ ሱዳንን ፡ ሐረርን ፡ ይገዛ ፡ ነበር ፤ በኋላ ፡ ግን ፡ ሐረርንና ፡ ምጥዋን ፡ ሱዳንን ፡ የበላይነቱ ፡ ሳይቀር ፡ ለግብፅ ፡ መንግሥት ፡ አስተላልፎለት ፡ ግብፁ ፡ እነዚህን ፡ አገሮች ፡ በቱርክ ፡ መንግሥት ፡ ጥገኝነት ፡ ውስጥ ፡ ሆኖ ፡ ሲገዛ ፡ በመጨረሻ ፡ በሺ፰፻፸፪ ፡ ዓ ፡ ምሕረት ፡ ከደርቡሾች ፡ መካከል ፡ መሐመድ ፡ አሕመድ ፡ የተባለው ፡ ከሱዳን ፡ ውስጥ ፡ የግብፁንና ፡ የቱርክን ፡ ገዥነት ፡ ለማስወገድ ፡ ተነሣ ፡ አስቀድሞም ፡ ማህዲ ፡ የሚባል ፡ ተነሥቶ ፡ የውጭን ፡ ገዥ ፡ ተዋግቶ ፡ የሚያጠፋና ፡ ሱዳንን ፡ ከፍ ፡ የሚያደርግ ፡ ይመጣል ፡ እየተባለ ፡ ትን

ቢት ፡ በእስላሞች ፡ ዘንድ ፡ ይነገርለት ፡ ነበርና ፡ ማህዲ ፡ የተባለውና ፡ የተጠበቀው ፡ ይህ ፡ ነው ፡ በማለት ፡ ብዙ ፡ ሕዝብ ፡ ተከተለው ። አኳኋኑንም ፡ የተመለከቱ ፡ ሁሉ ፡ ይህ ፡ በእውነት ፡ የአላህ ፡ መላክተኛ ፡ ነቢይ ፡ ነው ፡ እያሉ ፡ ያደንቁት ፡ ጀመር ፡ የሱም ፡ ትውልዱ ፡ በኑብያ ፡ ውስጥ ፡ ደንጎላ ፡ ከሚባለው ፡ ሥፍራ ፡ ላይ ፡ ነው ፡ አባቱም ፡ ጀልባ ፡ ሠሪ ፡ ነው ፡ ይባላል ።

የሱም ፡ ዝና ፡ በያለበት ፡ ይወራ ፡ ጀመር ፡ ካርቱም ፡ ያሉትም ፡ የግብፅም ፡ ሹማምንቶች ፡ ወሬውን ፡ ስምተው ፡ በስላምም ፡ ለማሳመን ፡ ቢፈልጉ ፡ አልተቻላቸውም ፡ የእርሱ ፡ ተከታይ ፡ ከቀን ፡ ወደ ፡ ቀን ፡ እየበረከተ ፡ ስለሄደ ፡ በጦርነቱም ፡ የማይበገር ፡ ሆነ ። በዚህ ፡ ምክንያት ፡ በካርቱም ፡ በገዳሪፍ ፡ በአምዱርማን ፡ ያሉ ፡ ግብፆችና ፡ ቱርኮች ፡ ተቸገሩ ፡ ከኢትዮጵያም ፡ ርዳታ ፡ እንዳያገኙ ፡ በሁለት ፡ ጊዜ ፡ ጦርነት ፡ የተፋሰሱት ፡ ደም ፡ ነበርና ፡ በቀጥታ ፡ ምንም ፡ ለማድረግ ፡ አልተቻለም ፡ ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከቱርኮች ፡ በኋላ ፡ የሱዳን ፡ ባለቤት ፡ ለመሆን ፡ ፍላጎት ፡ የነበረው ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ለጥቅሙ ፡ ሲል ፡ ግብፆችን ፡ ለመርዳት ፡ ተነሣ ፡ ጥቅሙን ፡ ለማግኘትና ፡ እነሱንም ፡ ለመርዳት ፡ የግብፅንና ፡ የኢትዮጵያን ፡ መንግሥት ፡ የቀድሞ ፡ ጠባቸውን ፡ አስወግዶ ፡ በውል ፡ ማስታረቅ ፡ አስፈላጊ ፡ መሆኑን ፡ ተረዳ ፡ በዚህ ፡ ምክንያት ፡ “የሐዊት ፡ ውል” ፡ የተባለውን ፡ ውል ፡ እንዲያዋውል ፡ የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ስር ፡ ዊሊያም ፡ ሐዊት ፡ የሚባለውን ፡ ወደ ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ላከው ። ዓፄ ፡ ዮሐንስም ፡ መላክተኛውን ፡ በክብር ፡ ተቀብለው ፡ ከተገናኙት ፡ በኋላ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ውል ፡ ተዋዋሉ ።

«ግርማዊት ፡ የተዋሐደው ፡ መንግሥት ፡ የታላቋ ፡ ብርታንያና ፡ የአየርላንድ ፡ ንግሥት ፡ የሕንድ ፡ ንግሥተ ፡ ነገሥታት ፡ ግርማዊ ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ንጉሠ ፡ ጸዮን ፡ የኢትዮጵያና ፡ የተገዢዎችዎ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥተና ፡ ልዑል ፡ መሐመድ ፡ ቴውሬክ ፡ የግብፅ ፡ ከዲቭ ፡ (ኸደዊ) ፡ በኢትዮጵያ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስና ፡ በግብፅ ፡ ከዲቭ ፡ (ኸደዊ) ፡ መሐመድ ፡ ቴውሬክ ፡ መካከል ፡ በሚገኘው ፡ ክርክር ፡ ስምምነት ፡ ለማድረግና ፡ በመካከላቸው ፡ ንዋሪ ፡ ስላም ፡ ለመመሥረት ፡ ስለፈቀዱ ፡ ለዚሁ ፡ ጉዳይ ፡ እነርሱን ፡ ወራሾቻቸውንና ፡ ተከታዮቻቸውን ፡ የሚያስተሳስር ፡ ውል ፡ ለመዋዋል ፡ ተስማምተዋል ። ግርማዊት ፡ የተዋሐደው ፡ መንግሥት ፡ የታላቋ ፡ ብርታንያና ፡ የአየርላንድ ፡ ንግሥት ፡ የሕንድ ፡ ንግሥተ ፡ ነገሥታትም ፡ በሕንድ ፡ አገር ፡ ምሥራቅ ፡ የሚገኙትን ፡ የግርማዊነትዎን ፡ የጦር ፡ መርከብ ፡ ጠቅላይ ፡ አዛዥ ፡ አድሚራል ፡ ስር ፡ ዊሊያም ፡ ሐዊትን ፡ ጉዳይ ፡ ፈጻሚ ፡ በማድረግ ፡ ግርማዊ ፡ የኢትዮጵያ ፡

ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ዓፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ራሳቸው ፡ የጉዳያቸው ፡ ፈጻሚ ፡ ሆነው ፡ ልዑል ፡ የግብፅ ፡ ከዲቭ ፡ የምጥዋን ፡ አገረ ፡ ገዥ ፡ ክቡር ፡ መሰን ፡ ሴይን ፡ ጉዳይ ፡ ፈጻሚ ፡ በማድረግ ፡ ተስማምተው ፡ በሚከተሉት ፡ አንቀጾች ፡ ውል ፡ ገብተዋል ።

፩ኛ ፡ አንቀጽ ። ይህ ፡ ውል ፡ ከተፈረመበት ፡ ቀን ፡ ጀምሮ ፡ በእንግሊዝ ፡ ተጠባባቂነት ፡ የሚገኘው ፡ ማናቸውም ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ የሚገባና ፡ ከኢትዮጵያ ፡ የሚወጣ ፡ የንግድ ፡ ዕቃ ፡ የጦር ፡ መሣሪያና ፡ ጥይት ፡ ጭምር ፡ በነፃ ፡ በምጥዋ ፡ ማለፍ ፡ አለበት ።

፪ኛ ፡ አንቀጽ ። በሰጥተምበር ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፬ ፡ ማለት ፡ በመስከረም ፡ ፰ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፯ ፡ ከዚያም ፡ በኋላ ፡ በጉስ ፡ የተባለው ፡ አገር ፡ ለግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ መመለስ ፡ አለበት ። በከሰላ ፡ በአምድብና ፡ በሰንሂት ፡ የሚገኙት ፡ የልዑል ፡ ከዲቭ ፡ ወታደሮች ፡ ሠፈሩን ፡ በለቀቁ ፡ ጊዜ ፡ አሁን ፡ የልዑል ፡ ከዲቭ ፡ ገንዘብ ፡ የሆኑት ፡ በቦጉስ ፡ አገር ፡ የሚገኙት ፡ ሕንፃዎች ፡ ዕቃ ፡ ቤቶችና ፡ በነዚህ ፡ ሕንፃዎች ፡ ውስጥ ፡ የሚቀሩት ፡ የጦር ፡ መሣሪያዎች ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ተረክበው ፡ የግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ገንዘብ ፡ ይሆናሉ ።

፫ኛ ፡ አንቀጽ ። በከሰላ ፡ በአምድብና ፡ በሰንሂት ፡ የሚገኙት ፡ የልዑል ፡ ከዲቭ ፡ ወታደሮች ፡ በኢትዮጵያ ፡ ውስጥ ፡ ወደ ፡ ምጥዋ ፡ ለማለፍ ፡ ሊረድዋቸው ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ውል ፡ ገብተዋል ።

፬ኛ ፡ አንቀጽ ። ለኢትዮጵያ ፡ አቡን ፡ ለመሾም ፡ ምናልባት ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ የሚጠይቁትን ፡ ርዳታ ፡ ሁሉ ፡ ለመስጠት ፡ ልዑል ፡ ከዲቭ ፡ ውል ፡ ገብተዋል ።

፭ኛ ፡ አንቀጽ ። ከቅጣት ፡ ለመዳን ፡ ካንዱ ፡ ግዛት ፡ ወደ ፡ ሌላው ፡ ግዛት ፡ የሸቡትን ፡ አንድ ፡ ወይም ፡ ብዙዎች ፡ ወንጀለኞች ፡ አንዱ ፡ ላንዱ ፡ አሳልፎ ፡ ለመስጠት ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትና ፡ ልዑል ፡ ከዲቭ ፡ ውል ፡ ገብተዋል ።

፮ኛ ፡ አንቀጽ ። ይህ ፡ ውል ፡ ከተፈረመ ፡ በኋላ ፡ ምናልባት ፡ ከልዑል ፡ ከዲቭ ፡ ክርክር ፡ ቢነሣ ፡ ነገሩን ፡ ለብርታንያ ፡ ግርማዊት ፡ ለማመልከት ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ተስማምተውበታል ።

፯ኛ ፡ አንቀጽ ። ይህ ፡ ውልም ፡ በግርማዊት ፡ የታላቋ ፡ ብርታንያና ፡ የአየርላንድ ፡ ንግሥት ፡ የሕንድ ፡ ንግሥተ ፡ ነገሥታትና ፡ በልዑል ፡ የግብፅ ፡ ከዲቭ ፡ መፈረም ፡ አለበት ፡ ፊርማውም ፡ በተቻለ ፡ ፍጥነት ፡ ወደ ፡ ዓድዋ ፡ መላክ ፡ አለበት ።

የዚህ ፡ ምስክሮችም ፡ ስለግርማዊት ፡ የታላቋ ፡ ብሪታንያና ፡ የአየርላንድ ፡ ንግሥት ፡ የሕንድ ፡ ንግሥተ ፡ ነገሥታት ፡ ሪር ፡ አድሚራል ፡ ሰር ፡ ወ ፡ ሔዊት ፡ ግርማዊ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥት ፡ ራሳቸውና ፡ ስለ ፡ ልዑል ፡ የግብፅ ፡ ከዲቭ ፡ ክቡር ፡ መሰን ፡ ቤይ ፡ ሁነው ፡ ውሉን ፡ ፈርመው ፡ ማኅተማቸውን ፡ አትመውበታል ። ተጻፈ ፡ ዓድዋ ፡ ላይ ፡ ገፍን ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፬ ፡ ማለት ፡ ግንቦት ፳፯ ፡ ቀን ፡ ፲፰፻፹፯ ።

(የንጉሠ ፡ ነገሥቱ ፡ ማኅተም)

ወ ፡ ሔዊት ፡ መሰን ፡

የእንግሊዝ ፡ መንግሥት ፡ ይህን ፡ ካዋዋለ ፡ በኋላ ፡ ወዲያው ፡ የተከበቡትን ፡ ግብዎች ፡ ረዳት ፡ ሆነው ፡ የሚያወጧቸውና ፡ አገሩንም ፡ የሚያስተዳድሩ ብዙ ፡ ወታደሮች ፡ በሻርል ፡ ጉርዶን ፡ ጆርጅ ፡ አዝማችነት ፡ ልኮ ፡ ነበር ። ነገር ግን ፡ ከእነዚህ ፡ ከተላኩት ፡ ከእንግሊዞች ፡ ወታደሮች ፡ ውስጥ ፡ ብዙዎቹን ፡ ደርቡኞች ፡ ከበው ፡ ፈጁዋቸው ።

ጎርዶን ፡ ፓሻም ፡ የተረፉትን ፡ ወታደሮች ፡ ይዞ ፡ የካርቱምን ፡ ከተማ ፡ አስመሸን ፡ በገጠንነት ፡ እየተከላከለ ፡ ርዳታ ፡ እንዲደርስለት ፡ ወደ ፡ እንግሊዝ ፡ አገርና ፡ ወደ ፡ ግብጽ ፡ ልኮ ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ ረዳቶቹ ፡ በጣም ፡ ስለ ፡ ዘገዩ ፡ ካርቱም ፡ ሳይደርሱ ፡ በመካከሉ ፡ የማህዲ ፡ ሰዎች ፡ (ደርቡኞች) ፡ ካርቱምን ፡ ከበው ፡ አስጨነቁት ። ጎርዶን ፡ ፓሻም ፡ በማያስደንቅ ፡ አኳኋን ፡ ብዙ ፡ ቀን ፡ ከተከላከለ ፡ በኋላ ፡ ተሸንፎ ፡ በ፲፰፻፹፯ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጥር ፡ ወር ፡ ተማረከ ። ደርቡኞችም ፡ ራሱን ፡ ቈርጠው ፡ እንደ ፡ ነቢይና ፡ እንደ ፡ ንጉሥ ፡ ለሚያዩት ፡ ለማህዲ ፡ ወስደው ፡ አሳዩት ።

ለጎርዶንም ፡ ዛሬ ፡ በእንግሊዝና ፡ በግብጽ ፡ መንግሥት ፡ ፈቃድ ፡ በካርቱም ፡ ከተማ ፡ ግመል ፡ እንደ ፡ ተቀመጠ ፡ ሐውልት ፡ ተሠርቶለት ፡ ይታያል።

ከዚያ ፡ ወዲህ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ በሰሜን ፡ የኢጣሊያ ፡ መንግሥት ፡ ጠረፋቸውን ፡ ገፍቶ ፡ እንዳይገባ ፡ ይጠባበቁ ፡ ነበረ ። ከግብጽ ፡ መንግሥት ፡ ጋራ ፡ በውል ፡ ከታረቁ ፡ በኋላ ፡ ሹም ፡ ዳገና ፡ ፈንታ ፡ የሚባሉትን ፡ ደርቡኞችን ፡ ተዋግተው ፡ መተማ ፡ ላይ ፡ የተቸገሩትን ፡ ግብጾችንና ፡ ቱርኮችን ፡ ይዘው ፡ ወዳገራቸው ፡ እንዲሸኙ ፡ ሰደዷቸው ። ሹም ፡ ዳገና ፡ ፈንታም ፡ ሄደው ፡ በ፲፰፻፹ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ከደርቡኞች ፡ ጋራ ፡ ተዋግተው ፡ ግብጾችንና ፡ ቱርኮችን ፡ ከነቤተ ፡ ሰባቸው ፡ ከመተማ ፡ ይዘው ፡ ተመልሰው ፡ በኢትዮጵያ ፡ ላይ ፡ አልፈው ፡ በያገራቸው ፡ እንዲገቡ ፡ አደረጉ ።

ይኸውም ፡ ቀድሞ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ክርስቲያን ፡ ካልሆኑትሁ ፡ ብለው ፡ አባረቀቸው ፡ በሱዳን ፡ ከሚቀመጡት ፡ እስላሞች ፡ ጠብ ፡ በቀር ፡ የኢትዮጵያ ፡ መንግሥት ፡ ለግብጽ ፡ ረዳት ፡ መሆን ፡ ለብዙ ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያን ፡ ቃጠሎ ፡ ለብዙም ፡ ነፍስና ፡ ይልቁንም ፡ ለከበረው ፡ ለዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ሕይወት ፡ መጥፋት ፡ ምክንያት ፡ ሆነ ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ደርቡሾች ፡ ከኢትዮጵያ ፡ በተሰደዱት ፡ እስላሞች ፡ እየተመሩ ፡ የኢትዮጵያን ፡ ጠረፍ ፡ እያለፉ ፡ እስከ ፡ ጎንደር ፡ ገብተው ፡ ባ፲፰፻፹ ፡ ዓ ፡ ም ፡ በጥር ፡ ፲ ፡ ቀን ፡ ቤተ ፡ ክርስቲያኑን ፡ አቃጥለው ፡ ቀሳውስቲንና ፡ መነኩሳቲን ፡ ሁሉ ፡ አረዷቸው ። ገሚሱንም ፡ በምርኮ ፡ ስም ፡ እየያዙት ፡ ሲሄዱ ፡ ከምርኮኛው ፡ አንዱ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለውን ፡ ገጠመ ።

ተከተልኸኝ ፡ ብዬ ፡ ሀሬ ፡ ሀሬ ፡ ሳይ ፡
ወይ ፡ ጥጋብ ፡ ወይ ፡ ዠራት ፡ ጎንደር ፡ ቀረኸ ፡ ወይ ፡
ወገራ ፡ አሳላሬ ፡ ደንቢያ ፡ እንጀራ ፡ ጣይ ፡
ተበላኸ ፡ ጎንደራ ፡ አትነሣም ፡ ወይ ።

ይኸንኑ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ አሥመራ ፡ ሆነው ፡ ቢሰሙ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ሄደኸ ፡ ከደርቡሾች ፡ ጋራ ፡ ተዋግተኸ ፡ የተቃጠለውን ፡ የቤተ ፡ ክርስቲያንና ፡ የፈሰሰውን ፡ የቀሳውስትን ፡ የመነኩሳትን ፡ ደም ፡ ተበቀል ፡ ብለው ፡ ላኩባቸው ። ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትም ፡ እንደ ፡ ታዘዙ ፡ መቶ ፡ ሺሕ ፡ የሚሆነውን ፡ የጦር ፡ ሠራዊታቸውን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ መተማ ፡ ሄደው ፡ ከደርቡሾች ፡ ጋራ ፡ ተዋግተው ፡ ድል ፡ ካደረጉ ፡ በኋላ ፡ መተማን ፡ አቃጥለው ፡ ምርኮኛቸውን ፡ ይዘው ፡ ወደ ፡ ስፍራቸው ፡ ተመለሱ ።

ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ማህዲ ፡ ከሞተ ፡ በኋላ ፡ የሱዳን ፡ ገዥ ፡ የሆነው ፡ ከሊፋ ፡ ዐብዱላሂ ፡ አቡ ፡ አንጋ ፡ የሚባለውን ፡ ዋና ፡ አዝማች ፡ አድርጎ ፡ ከቀድሞ ፡ የበለጠ ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ከመተማ ፡ ወደ ፡ ኢትዮጵያ ፡ ግዛት ፡ ላከ ፡ ቍጥራቸውም ፡ ከሰማንያ ፡ ሺሕ ፡ ይበልጣል ። ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትም ፡ ሣር ፡ ውሃ ፡ ከሚባለው ፡ ስፍራ ፡ ሲጠባበቁ ፡ ወዲያው ፡ ጦርነት ፡ ተዠመረ ። ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትም ፡ የመዠመሪያውን ፡ ደጀን ፡ ድል ፡ አድርገው ፡ ወደ ፡ ሬት ፡ ሲገፉ ፡ ሌላው ፡ ተጠባባቂ ፡ የደርቡሽ ፡ ወታደር ፡ ከሰ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ድል ፡ አድርጎ ፡ ብዙ ፡ መሣሪያና ፡ ዕቃ ፡ ብዙም ፡ መጓንጎትና ፡ ወታደሮች ፡ ይልቁንም ፡ በጦርነትም ፡ ቢሆን ፡ ካባቴ ፡ አልለይም ፡ ብለው ፡

የተከተሏቸው ፡ ወይዘሮ ፡ ምንትዋብ ፡ የሚባሉት ፡ ሴት ፡ ልጃቸው ፡ አንድ ፡ ነት ፡ ተማረኩ ።

እሳቸው ፡ ግን ፡ ከጥቂት ፡ ወታደሮችና ፡ ከልጃቸው ፡ ከራስ ፡ በዛብኸ ፡ ጋራ ፡ በፈረስ ፡ ሸኸተው ፡ አመለጡ ። በዚያ ፡ ጊዜ ፡ ስለ ፡ ልጃቸው ፡ መማረክና ፡ ስለ ፡ ራሳቸውም ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ ተገጠመ ።

ሣር ፡ ውሃ ፡ ከሚዳው ፡ የተዘራ ፡ አዝመራ ፡
ዐጫጁ ፡ ደርቡሽ ፡ ነው ፡ ስብሳቢው ፡ አሞራ ፡
አትከልክልሞይ ፡ ይዘኸ ፡ አለንጋኸን ፡
አሞራ ፡ ሲበላው ፡ የገዛ ፡ ገላኸን ።

ቀጥሎ ፡ ተማራኪዋ ፡ ወይዘሮ ፡ ምንትዋብ ፡ የሚከተለውን ፡ የጎዘን ፡ ግጥም ፡ ገጠመ ።

የምትሄዱ ፡ ሰዎች ፡ የምትሻገሩ ፡
ድመት ፡ በልታ ፡ ሞተች ፡ ብላችሁ ፡ ንገሩ ።

ምዕራፍ ፡ ፳፱ ።

የመተማ ፡ ጦርነትና ፡ የዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ዕረፍት ።

ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ከደረሰባቸው ፡ አደጋ ፡ የተነሣ ፡ ተበሳጭተው ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ጋራ ፡ ተነጋግረው ፡ ውስጥ ፡ ለውስጥ ፡ ለዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ አንገዛም ፡ ብለው ፡ ስምምነታቸውን ፡ በመሐላ ፡ ፈጸሙ ። ንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ወደጎጃም ፡ የሄዱ ፡ ጊዜ ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ እጎንዎ ፡ ልቀመጥ ፡ አይገባኝም ፡ ብለው ፡ እግራቸው ፡ ሥር ፡ ተቀምጠው ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክን ፡ በበላይ ፡ ዐይን ፡ ይመለከቷቸው ፡ ዠመር ። ሕዝቡም ፡ እንግዲህ ፡ የንጉሥ ፡ ምኒልክ ፡ ንጉሠ ፡ ነገሥትነት ፡ ደረሰ ፡ እያለ ፡ በዘፈንና ፡ በወግም ፡ ያነሣሣ ፡ ዠመር ፡ ይባላል ።

ዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ አሥመራ ፡ ላይ ፡ ሆነው ፡ የንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትን ፡ ድል ፡ መሆንና ፡ የደርቡሾችን ፡ ድል ፡ ማድረግ ፡ በሰሙበት ፡ ሰዓት ፡ እንደ

ዚህ ፡ ንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ በርሳቸው ፡ ላይ ፡ እንደ ፡ ተስማሙ ባቸው ፡ ሰሙ ። የዚህንም ፡ እውነተኛነት ፡ በኋላ ፡ በደብዳቤ ፡ ተላልከው ፡ እውነቱን ፡ ከንጉሥ ፡ ምኒልክና ፡ ከንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ አግኝተው ታል ። ስለዚህ ፡ ካሥመራ ፡ ተነሥተው ፡ ወደ ፡ መተማ ፡ በመሄድ ፡ ፈንታ ፡ በዚህ ፡ ጦርነት ፡ ሰዓት ፡ የከዳኝን ፡ የጎጃምንና ፡ የሸዋን ፡ ሕዝብ ፡ እወጋለሁ ፡ ብለው ፡ መንገድ ፡ ዠምረው ፡ ነበር ። ነገር ፡ ግን ፡ መኳንንቱና ፡ ቀላውስቱ ፡ እኋላችን ፡ አረመኔውን ፡ ደርቡሽን ፡ ትተን ፡ ሸዋን ፡ የክርስቲያኑን ፡ አገር ፡ ወግተን ፡ ብናጠፋ ፡ እግዚአብሔር ፡ ደስ ፡ አይለውም ፡ ብለው ፡ ስለ ፡ መከራቸው ፡ ጎጃምን ፡ ጥቂት ፡ እንዳጠፉት ፡ ከንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖት ፡ ዕርቅ ፡ አርገው ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ፈታቸውን ፡ አዘረው ፡ ወደ ፡ ደንበያ ፡ ተጓዙ ።

ዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ የጦር ፡ ሠራዊታቸውን ፡ አስከትለው ፡ የፈሰሰውን ፡ የኢትዮጵያውያንን ፡ ደም ፡ ለመበቀል ፡ ወደ ፡ መተማ ፡ ሲጓዙ ፡ በፊት ፡ ንጉሥ ፡ ተክለ ፡ ሃይማኖትና ፡ ደርቡሾች ፡ ወደ ፡ ተዋጉበት ፡ ስፍራ ፡ ሄደው ፡ በጦርነቱ ፡ ውስጥ ፡ የሞቱትን ፡ ሰዎች ፡ ዐዕም ፡ አይተው ፡ ከብዛቱ ፡ የተነሣ ፡ አዘኑ ። ወዲያውም ፡ ጉዟቸውን ፡ ወደ ፡ ፊት ፡ እየቀጠሉ ፡ ወደ ፡ መተማ ፡ ደረሱ ። ከዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ ጋራ ፡ የዘመቱ ፡ መኳንንት ፡ አጎታቸው ፡ ትልቁ ፡ ራስ ፡ አርአያ ፡ የወሎው ፡ ራስ ፡ ሚካኤል ፡ ራስ ፡ ጎይለ ፡ ማርያምና ፡ ራስ ፡ አሉላ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ራስ ፡ ሐጎስ ፡ ነበሩ ። ደጃዝማቹና ፡ ፊታውራሪው ፡ ግን ፡ እጅግ ፡ ብዙ ፡ ነው ። የዘመተው ፡ ሠራዊት ፡ ቍጥር ፡ ተከታዩም ፡ እግረኛውም ፡ ፈረሰኛውም ፡ ሆኖ ፡ እስከ ፡ ፻፶ ፡ ሺሕ ፡ ይደርሳል ። የዚህም ፡ ወሬ ፡ በመተማ ፡ ሲሰማ ፡ ታላቅ ፡ ድንጋጤና ፡ ሽብር ፡ ሆነ ። ይሁን ፡ እንጂ ፡ ከአቡ ፡ አንጋ ፡ ቀጥሎ ፡ የተሾመው ፡ ዜኪ ፡ ቱማል ፡ የሚባለው ፡ የጦር ፡ አለቃ ፡ ያለው ፡ የጦር ፡ ሠራዊት ፡ ክፍርሃት ፡ የተነሣ ፡ የማይበቃኝ ፡ ነው ፡ ሲል ፡ ወታደር ፡ ያልሆኑትን ፡ ነጋዴና ፡ ገበሬዎች ፡ ሁሉ ፡ በግዴታ ፡ እየሰበሰበ ፡ ብረት ፡ እያሰያዘ ፡ አሰለፋቸው ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ባ፲፰፻፹፩ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ በመጋቢት ፡ ፩ ፡ ቀን ፡ ቅዳሜ ፡ ጦርነት ፡ ገጠመ ።

በዚህም ፡ ቀን ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ደርቡሾች ፡ እስከ ፡ መሸጉበት ፡ ድረስ ፡ በፋከራ ፡ ገብተው ፡ ቀኑን ፡ ሁሉ ፡ ሲዋጉ ፡ ደርቡሾች ፡ ተስፋ ፡ ቁርጠው ፡ ሸሽት ፡ ሊዠምሩ ፡ ጥቂት ፡ ሲቀራቸው ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስ ፡ ከበቅሏቸው ፡ ወር ደው ፡ በወታደሮቻቸው ፡ መካከልና ፡ ፊት ፡ እየሄዱ ፡ ወታደሮቻቸውን ፡ እያበረታቱ ፡ በዠግንነት ፡ ሲዋጉና ፡ ሲያዋጉ ፡ እድል ፡ አፋፍ ፡ ላይ ፡ ከደረሱ ፡

በኋላ ፡ በጥይት ፡ ቁሰሉ ። ምናልባት ፡ ያን ፡ ጊዜ ፡ መኳንንቱና ፡ የጦር ፡ ሠራዊቱ ፡ ዐፄ ፡ ዮሐንስን ፡ እንዳንድ ፡ ሰው ፡ ቁጥረው ፡ እንደ ፡ ዠመሩት ፡ ጠንክረው ፡ ተዋግተው ፡ ቢሆን ፡ ኖሮ ፡ በፍጹም ፡ ድል ፡ ያደርጉ ፡ የነበረውን ፡ የንጉሡ ፡ መቍሰል ፡ በሰልፉ ፡ መካከል ፡ በተሰማ ፡ ጊዜ ፡ ታላቅ ፡ ድንጋጤ ፡ ሆኖ ፡ ገሚሶቹ ፡ ሲታከሱ ፡ የቀሩት ፡ ደግሞ ፡ ጌታችን ፡ ቁሰሉበን ፡ እያሉ ፡ ከብብ ፡ ከብብ ፡ እያደረጉ ፡ የቀረውም ፡ መኳንንትና ፡ ወታደርም ፡ በጎይል ፡ ሰብሮ ፡ ገብተዋል ፡ ከነበረው ፡ ቅጥር ፡ ውስጥ ፡ የንጉሡን ፡ መቍሰል ፡ በሰማ ፡ ጊዜ ፡ እየተመለሰ ፡ ይወጣ ፡ ዠመር ።

ንጉሡ ፡ ነገሥቱም ፡ ወዲያው ፡ የወንድማቸውን ፡ የደጃች ፡ ጉግሣን ፡ ልጅ ራስ ፡ መንገሻን ፡ አስጠርተው ፡ ወራሹ ፡ ልጄ ፡ ራስ ፡ መንገሻ ፡ ነውና ፡ ለኔ ፡ ያደረጋችሁልኝን ፡ አገልግሎት ፡ ለርሱም ፡ እንዳትነፍጉት ፡ ብለው ፡ ለነራስ ፡ አሉላ ፡ አደራ ፡ ብለው ፡ በነገሡ ፡ ባ፲፯ ፡ ዓመት ፡ ከ፪ ፡ ወር ፡ በሺሕ ፡ ፰፻፹፩ ፡ ዓመተ ፡ ምሕረት ፡ መጋቢት ፡ ፪ ፡ ቀን ፡ ዐረፉ ።

ከሞት ፡ የተረፉት ፡ መኳንንቶች ፡ ጳጳሱ ፡ አቡነ ፡ ጴጥሮስ ፡ ዕጩጌ ፡ ቴዎፍሎስም ፡ የጌታቸውን ፡ ሬሳ ፡ በሣጥን ፡ አግብተው ፡ በሰም ፡ መርገው ፡ ወደ አትባራ ፡ ወንዝ ፡ ፊታቸውን ፡ መልሰው ፡ ይሸሹ ፡ ዠመር ። ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ደርቡሾች ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ኢትዮጵያውያን ፡ ይወጉናል ፡ እያሉ ፡ ሲሆጉ ፡ ዛሬ ፡ ዓለምንና ፡ መንግሥታትን ፡ የሚያገለግለው ፡ የስለላ ፡ ሥራ ፡ ያን ፡ ጊዜም ፡ እንደዚህ ፡ ያገለግል ፡ ነበርና ፡ አንድ ፡ ሰላይ ፡ ልከው ፡ ቢያሰልሉ ፡ ሰላዩ ፡ ተመልሶ ፡ «ኢትዮጵያውያን ፡ ፊታቸውን ፡ ወደ ፡ አትባራ ፡ አዘረው ፡ ይሸሻሉ ፡ እንጂ ፡ አንድም ፡ ወደኛ ፡ ፊቱን ፡ አዙሮ ፡ የሚዋጋ ፡ አላየሁም» ፡ ብሎ ፡ ተናገረ ።

በዚያ ፡ ጊዜ ፡ የጦር ፡ አበጋዙ ፡ ዜኪ ፡ ደንግጦ ፡ የነበረውን ፡ የጦር ፡ ሠራዊቱን ፡ አደፋፍሮ ፡ በግመልና ፡ በፈረስ ፡ እየሆነ ፡ ዳካቸውን ፡ እየተከታተለ ፡ በመጋቢት ፡ ፫ ፡ ቀን ፡ ሬሳውን ፡ ይዘው ፡ የሚጓዙትን ፡ በአትባራ ፡ ወንዝ ፡ በቀኝ ፡ በኩል ፡ እንደ ፡ ሰፈሩ ፡ ደርሶባቸው ፡ ውጊያ ፡ ዠመሩ ። የዐፄ ፡ ዮሐንስም ፡ አሸከሮችና ፡ መኳንንቶች ፡ ሬሳው ፡ ባለበት ፡ ድንኳን ፡ ዙሪያ ፡ ተሰልፈው ፡ ርስ ፡ በርሳቸው ፡ እየተፈከሩ ፡ ጠንክረው ፡ ተዋጉ ። የጌታችንንም ፡ ሬሳ ፡ ሕይወታችን ፡ ሳያልፍ ፡ አናስማርክም ፡ በማለት ፡ እድንኳኑ ፡ በር ፡ ላይ ፡ ትልቁ ፡ ራስ ፡ አርአያ ፡ ቢተወደድ ፡ ገብረ ፡ መስቀል ፡ ደጃች ፡ ተድላ ፡ ሌሎችም ፡ መኳንንቶችና ፡ ቀላውስቶች ፡ እነሱም ፡ ሰይፈው ፡ ራሳቸውም ፡ እየተሰየፉ ፡ ይሸንን ፡ ወረታ ፡ ተመልክቶ ፡ ሊያመሰግን ፡ በማይችለው ፡ በዐፄ ፡

የሐንስ ፡ ሬሳ ፡ ሬት ፡ ይህ ፡ ነው ፡ በማይባል ፡ ቁራጥነት ፡ እየተጨፋጨፋ ፡ ተነባብረው ፡ ወደቁ ።

ነገር ፡ ግን ፡ ያለፈም ፡ ያሁንም ፡ የወደፊትም ፡ ታሪክ ፡ እንደነዚህ ፡ ያሉ ትን ፡ ላገራቸውና ፡ ለንጉሣቸው ፡ እስከ ፡ ሞት ፡ ድረስ ፡ የታመኑትን ፡ ቁራጥ ፡ ወታደሮች ፡ ለዘለዓለም ፡ እያስታወሰ ፡ ሲያመሰግናቸው ፡ ይኖራል ።

ከዚህ ፡ በኋላ ፡ ደርቡሾች ፡ በድንኳኑ ፡ ውስጥ ፡ ያለውን ፡ ሣጥን ፡ ከፍተው ፡ የዐሜ ፡ የሐንስ ፡ ሬሳ ፡ ይሆንን ፡ እያሉ ፡ ሲያመነቱ ፡ ከዚያ ፡ ከቆሙት ፡ ምርኮኞች ፡ አንዱ ፡ አዎን ፡ ብሎ ፡ ካረጋገጠላቸው ፡ በኋላ ፡ እንደ ፡ ስመ ፡ ሞግሼያቸው ፡ እንደ ፡ መጥምቁ ፡ የሐንስ ፡ ራሳቸውን ፡ ቁርጠው ፡ ሬሳው ፡ አጠገብ ፡ ካገኙት ፡ የወርቅ ፡ ሰዓትና ፡ በወርቅ ፡ የተለበደ ፡ ወንጌል ፡ ከንግሥት ፡ ቢክቶርያ ፡ ከመጣላቸው ፡ የሰላምታ ፡ ደብዳቤና ፡ መነጽር ፡ ጋራ ፡ አንድነት ፡ ወደ ፡ ዐብዱርማን ፡ ለከሊፋ ፡ ዐብዱላሂ ፡ ላኩለት ። ከሊፋም ፡ ታላቅ ፡ ደስታ ፡ አድርጎ ፡ የዐሜ ፡ የሐንስንም ፡ ራስ ፡ ሰክቶ ፡ በግመል ፡ ላይ ፡ ገበያ ፡ ለገበያ ፡ እያዞረ ፡ ለሕዝቡ ፡ ሁሉ ፡ ሲያሳየው ፡ ዋለ ፡ ይባላል ።

ለዐሜ ፡ የሐንስ ፡ ከዚህ ፡ ቀጥሎ ፡ ያለው ፡ የልቅሶ ፡ ግጥም ፡ ተገጠመላቸው ።

ዐሜ ፡ የሐንስ ፡ ሞኝ ፡ ናቸው ፡
እኛም ፡ ሁላችን ፡ ናቅናቸው ።
ንጉሥ ፡ በሏቸው ፡ በመኻሉ ፡
ወሰን ፡ ጠባቂ ፡ ልሁን ፡ አሉ ።
ዐሜ ፡ የሐንስ ፡ ይዋኻሉ ፡
መጠጥ ፡ አልጠጣም ፡ እያሉ ፡
ሲጠጡ ፡ አይተናል ፡ በርግጥ ፡
ራስ ፡ የሚያዞር ፡ መጠጥ ።
በጎንደር ፡ መተኩስ ፡
በደንቢያ ፡ መታረድ ፡ አዝኖ ፡ የሐንስ ፡
ደሙን ፡ አፈሰሰ ፡ እንደ ፡ ክርስቶስ ።
እንዳያምረው ፡ ብሎ ፡ ድካ ፡ ወዳጁን ፡
መተማ ፡ አፈሰሰው ፡ የሐንስ ፡ ጠጁን ።
የጎንደር ፡ ሃይማኖት ፡ ቆማ ፡ ስታለቅስ ፡
አንገቱን ፡ ሰጠላት ፡ ዳግማይ ፡ የሐንስ ።

ዐሜ ፡ የሐንስ ፡ በሞቱበት ፡ ዘመን ፡ በነሐሴ ፡ ደርቡሾች ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ጎንደር ፡ መጥተው ፡ ያገኙትን ፡ ትንሹንም ፡ ትልቁንም ፡ ወንዱንም ፡ ሴቱንም ፡ ቀሳውስቱንም ፡ አረዱ ። ከታረዱትም ፡ ውስጥ ፡ መምህር ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ የሚባሉ ፡ የሐዲስ ፡ መምህር ፡ (በመምህራቸው ፡ ስም ፡ ወልደ ፡ አብ ፡ ወልደ ፡ ሚካኤል ፡ ተብለው ፡ የሚጠሩት) ፡ ጉባኤ ፡ አድርገው ፡ ወንጌል ፡ ሲያስተምሩ ፡ ደርቡሽ ፡ መጥቷልና ፡ ይሸሹ ፡ ብሎ ፡ ሰው ፡ ነገራቸው ። ርሳቸውም ፡ ደቀ ፡ መዛሙርቶቻቸውን ፡ የፈራችሁ ፡ ሽሹ ፡ የምትደፍሩ ፡ ከኔ ፡ ጋራ ፡ ቁዩ ፡ አሏቸው ፡ ወዲያው ፡ ደርቡሽ ፡ ሰይፋን ፡ መዞ ፡ አላህ ፡ አሊላህ ፡ መሐመድ ፡ ረሱል ፡ አላህ ፡ እያለ ፡ በጉባኤው ፡ መካከል ፡ ገባ ።

መምህሩም ፡ ከሰባት ፡ ደቀ ፡ መዛሙርቶቻቸው ፡ ጋራ ፡ ነአምን ፡ በክርስቶስ ፡ አምላክነ ፡ ብለው ፡ በሰማዕትነት ፡ በነሐሴ ፡ ፳፫ ፡ ቀን ፡ ባ፲፰፻፹፫ ፡ ዓ ፡ ም ፡ ተሰይፈው ፡ ዐረፉ ። ደግሞ ፡ አንድ ፡ ድምጠ ፡ መልካም ፡ አእምሮ ፡ የተባለ ፡ የጎንደር ፡ ደብተራ ፡ ጎንደር ፡ ሲጠፋ ፡ ሸሽቶ ፡ ካመለጠ ፡ በኋላ ፡ ሚስትክ ፡ ተማረከች ፡ ብለው ፡ ቢነግሩት ፡ በጣም ፡ ይወዳት ፡ ነበርና ፡ እንደ ፡ ገና ፡ ለሚስቱ ፡ ሲል ፡ ተመልሶ ፡ በደርቡሾች ፡ እጅ ፡ ተማርኮ ፡ ከሚስቱ ፡ ጋራ ፡ ወደ መተማ ፡ ወረደ ።

ወዲያውም ፡ እስላሞች ፡ በክርስቲያኖች ፡ ላይ ፡ እንዲህ ፡ ያለ ፡ ድል ፡ ያገኙት ፡ እግዚአብሔርን ፡ የእስላሞች ፡ ሃይማኖት ፡ ደስ ፡ ቢያሰኘው ፡ ይሆናል ፡ ሲል ፡ ማተቡን ፡ በጥሶ ፡ እስላም ፡ ሆነ ፡ ይባላል ።

